

Zvláštní zpráva

**Programy eradikace,
tlumení a sledování, které
mají bránit šíření nákaz
zvířat**EVROPSKÝ
ÚČETNÍ DVŮR

EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Lucemburk
LUCEMBURSKO

Tel. +352 4398-1

Dotazy: eca.europa.eu/cs/Pages/ContactForm.aspx

Internetová stránka: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditorsECA

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu.
Můžete se s nimi seznámit na portálu Europa (<http://europa.eu>).

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016

Print	ISBN 978-92-872-4497-0	ISSN 1831-0788	doi:10.2865/553706	QJ-AB-16-006-CS-C
PDF	ISBN 978-92-872-4434-5	ISSN 1977-5628	doi:10.2865/66003	QJ-AB-16-006-CS-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4460-4	ISSN 1977-5628	doi:10.2865/736909	QJ-AB-16-006-CS-E

© Evropská unie, 2016

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

Zvláštní zpráva

Programy eradikace, tlumení a sledování, které mají bránit šíření nálezů zvířat

(podle čl. 287 odst. 4 druhého pododstavce Smlouvy
o fungování EU)

Účetní dvůr ve svých zvláštních zprávách informuje o výsledcích auditů výkonnosti a auditů souladu s předpisy zaměřených na konkrétní oblasti rozpočtu či témata z oblasti řízení. EÚD vybírá a koncipuje tyto auditní úkoly tak, aby byl jejich dopad co nejvyšší, a zohledňuje přitom rizika pro výkonnost a zajištění souladu s předpisy, objem příslušných příjmů či výdajů, očekávaný vývoj, politické zájmy a zájem veřejnosti.

Tento audit výkonnosti provedl auditní senát I, jemuž předsedá člen EÚD Augustyn Kubik a který se zaměřuje na výdajovou oblast ochrany přírodních zdrojů a hospodaření hospodaření s nimi. Audit vedla členka EÚD Bettina Jakobsenová a podporu jí poskytovali vedoucí kabinetu Katja Mattfolková, tajemník kabinetu Kim Storup, vyšší manažer Colm Friel, úkolový vedoucí Armando do Jogo a auditoři Xavier Demarche, Manuel Dias, Andreas Dürrwanger, Oana Dumitrescuová, Laure Gatterová, Mary Kerriganová, Joanna Kokotová, Michela Lanzuttiová, Joachim Otto, Lucia Roscaová a Anna Zalegaová.

Zleva doprava: K. Mattfolková, A. do Jogo, C. Friel, B. Jakobsenová, X. Demarche.

Body

Glosář a zkratky

I–X **Shrnutí**

1–17 **Úvod**

1–2 **Léčba nálezů zvířat**

3–4 **Strategie EU v oblasti zdraví zvířat**

5–9 **Programy eradikace, tlumení a sledování nálezů zvířat**

10–12 **Spolupráce se zeměmi mimo EU**

13–17 **Hlavní úlohy a povinnosti**

18–23 **Rozsah a koncepce auditu**

24–60 **Připomínky**

26–33 **I když přístup Komise k eradikaci, tlumení a sledování nálezů zvířat byl obecně dobrý**

34–36 **A programy členských států byly obecně dobře koncipovány i realizovány,**

37–47 **Nákladová efektivnost programu se stanovuje těžko**

48–60 **A je zde prostor pro zlepšení**

61–72 **Závěry a doporučení**

Příloha I — Informace o nálezích zvířat

Příloha II — Hlavní povinnosti

Odpověď Komise

ADNS: Oznamovací systém pro choroby zvířat (*Animal Disease Notification System*)

BSE: Bovinní spongiformní encefalopatie (*Bovine spongiform encephalopathy*)

BT: Katarální horečka ovcí (*Bluetongue*)

CAC: Komise pro Codex Alimentarius (*Codex Alimentarius Commission*)

ECDC: Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (*European Centre for Disease Prevention and Control*)

EFSA: Evropský úřad pro bezpečnost potravin (*European Food Safety Authority*)

FAO: Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství (*Food and Agriculture Organization of the United Nations*)

FVO: Potravinový a veterinární úřad (*Food and Veterinary Office*)

Incidence a prevalence: Incidencí nákazy se rozumí její výskyt v definované populaci po stanovené období (počet nových případů). Prevalencí nákazy se rozumí její přítomnost v definované populaci po stanovené období (skutečný počet případů).

OIE: Světová organizace pro zdraví zvířat

PAFF: Stálý výbor pro rostliny, zvířata, potraviny a krmiva

TB: Tuberkulóza skotu

TRACES: Obchodní řídicí a expertní systém (*TRAdE Control and Expert System*)

TSE: Přenosné spongiformní encefalopatie (*Transmissible spongiform encephalopathies*)

WAHIS: Světový informační systém pro zdraví zvířat (*World Animal Health Information System*)

WHO: Světová zdravotnická organizace (*World Health Organization*)

Zoonóza: Nákaza nebo infekce, která je přímo či nepřímo přenosná ze zvířat na člověka.

I

Zdraví zvířat má přímý dopad na veřejné zdraví: jednak kvůli bezpečnosti potravin, jednak proto, že některá onemocnění zvířat jsou přenosná na člověka. Propuknutí nákazy zvířat může vést ke vzniku významných ekonomických nákladů plynoucích ze ztráty vnitřních a vnějších exportních trhů EU a ke vzniku přímých nákladů na kontrolu nákazy na vrub rozpočtu EU a rozpočtů členských států.

II

Nákazy zvířat se mohou šířit rychle a překračovat státní hranice. EU má aktivní politiku pro zdraví zvířat a financuje programy členských států pro eradikaci, tlumení a sledování určitých nákaz zvířat. Do těchto programů směřovaly na opatření jako očkování zvířat, testování a odškodnění za poražená zvířata mezi lety 2009 a 2014 finanční prostředky ve výši 1,3 miliardy EUR. Eradikace je složitý proces, který se mění v závislosti na typu nákazy a může trvat několik let. Na úrovni EU je proto nutno zajistit přiměřenou koncepci, přičemž vhodné programy provádějí členské státy.

III

Účetní dvůr zkoumal, zda programy pro eradikaci, tlumení a sledování nákaz adekvátně bránily šíření nákaz zvířat. Posuzoval přitom přístup Komise a koncepce programů členských států a jejich realizaci. Auditóři rovněž prověřovali, zda se patřičně brala v úvahu nákladová efektivita projektů.

IV

Účetní dvůr došel k závěru, že programy pro nákazy zvířat, které kontroloval, vhodným způsobem bránily šíření nákaz zvířat. Jelikož však může k propuknutí nákazy dojít kdykoliv, Komise i členské státy musí být bdělé.

V

Dospěli jsme k závěru, že přístup Komise byl obecně dobrý a že se opíral o technické poradenství, analýzu rizika a při používání zdrojů uplatňoval mechanismus pro určování priorit. Komise poskytla pokyny, pomáhala členským státům koordinovat jejich snahy a stanovila kritéria pro minimální výkonnost, která musí programy členských států splňovat. Bylo dosaženo některých pozoruhodných úspěchů, došlo například ke snížení počtu případů bovinní spongiformní encefalopatie (BSE) u dobytka, salmonely u drůbeže a vztekliny u volně žijících zvířat.

VI

Dospěli jsme k závěru, že programy členských států, které jsme prověřovali, byly obecně dobře koncipovány i realizovány a že členské státy disponovaly adekvátními systémy umožňujícími identifikovat ohniska nákaz zvířat a přispět k jejich eradikaci.

VII

Nákladovou efektivnost programů lze nicméně stanovit jen obtížně, neboť pro takovou analýzu neexistují modely. Byly odhaleny případy, kdy členské státy programy dostatečně nekontrolovaly, a nepřiměřeně vysoké náklady. V Itálii v některých případech stimulovala výplata odškodnění zemědělcům a snížení plateb uložená Komisí účinná opatření v oblasti biologické bezpečnosti a plnění nápravných opatření jen zčásti.

VIII

Byly zjištěny určité konkrétní oblasti, které lze zlepšit. Příslušné informační systémy by mohly poskytovat lepší podporu epizootologických informací a snadný přístup k historickým výsledkům. Na zdokonalení systému se nyní pracuje. Při auditu bylo rovněž zjištěno, že některé programy by měly lépe specifikovat opatření a kontroly, které budou realizovány.

IX

Zatímco realizaci konkrétních veterinárních programů jsme hodnotili obecně pozitivně, eradikace brucelózy a tuberkulózy skotu a brucelózy ovcí a koz zůstává v některých členských státech výzvou. Zjistili jsme také, že přístup EU k nakažám volně žijících živočichů by měl být doplněn, zejména v případě tuberkulózy, a že nedostatek některých vakcín může mít negativní dopad na účinnost programů.

X

Účetní dvůr Komisi doporučuje, aby:

- a) podpořila výměnu epizootologických informací mezi členskými státy;
- b) prověřila, zda by neměl být stávající soubor ukazatelů aktualizován, aby poskytoval lepší informace o veterinárních kontrolních činnostech a nákladové efektivnosti programů;
- c) v relevantních případech do veterinárních programů systematicky začleňovala aspekty týkající se volně žijících zvířat;
- d) podpořila dostupnost vakcín pro členské státy, je-li z epidemiologického hlediska opodstatněná.

Léčba nálezů zvířat

01

Zdraví zvířat má přímý dopad na veřejné zdraví, neboť u některých onemocnění zvířat může dojít k jejich přenosu na člověka a rovněž kvůli problematice bezpečnosti potravin. Dobrý zdravotní stav zvířat je také základním požadavkem pro potravinářský průmysl EU. EU tedy již po mnoho let uplatňuje rozsáhlý soubor opatření na ochranu zdraví zvířat. Náklady na řešení mimořádných situací a nálezů, pokud stávající opatření nefungují správně, mohou být významné a znamenat ztrátu vnitřního trhu EU nebo jejich exportních trhů, náklady na kontrolu nákazy jdoucí na vrub rozpočtu EU a členských států a náklady pro systémy zdravotní péče členských států v souvislosti s léčbou zoonotických onemocnění (onemocnění přenosná na člověka). Odhaduje se, že náklady související s propuknutím nákazy slintavky a kulhavky v roce 2001, která se objevila ve Spojeném království a odtud se rozšířila do dalších zemí, dosáhly až 12 miliard EUR. Krize okolo bovinní spongiformní encefalopatie v devadesátých letech, která se soustředila do Spojeného království, způsobila jen ve Spojeném království škody přesahující 3 miliardy EUR a výrazně snížila objemy a ceny hovězího vyváženého z EU. V posledních letech se žádné ohnisko nákazy, které by si vyžádalo takto významné náklady, neobjevilo.

02

Typ a incidence onemocnění zvířat se v různých zemích EU liší v závislosti na faktorech, jako je klima, typ hospodářského podniku, veterinární praxe a pohyby zvířat. Některá hlavní onemocnění zvířat popisuje **příloha I**. Nadto se nedávne epidemie afrického moru prasat (Estonsko, Litva, Lotyšsko a Polsko), ptačí chřipky (Německo a Nizozemsko) nebo katarální horečky ovcí (které se rozšířila ze severní Afriky a zasáhla především Itálii, Portugalsko, Řecko a Španělsko) všechny rychle šířily přes státní hranice. Některá onemocnění zvířat se mohou šířit rychle (viz příklad případ katarální horečky ovcí v **grafu 1**), pokud nejsou rychle zjištěny účinně léčeny. Účinná veterinární opatření přispívají k prevenci takto vysoce nakažlivých onemocnění a předcházejí nutnosti zavádět mimořádná opatření.

Strategie EU v oblasti zdraví zvířat

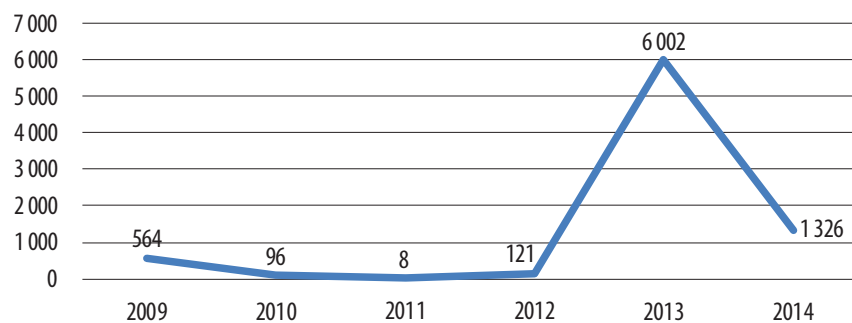
03

Legislativní rámec EU pro zdraví zvířat je složitý. Sestává ze stovek legislativních dokumentů, z nichž některé se datují až do roku 1964. EU poprvé uplatnila systematickou koncepci eradikace, tlumení a sledování některých nálezů v roce 1977¹. Od roku 2009 stanoví rámec pro tyto programy rozhodnutí Rady² o výdajích ve veterinární oblasti, které bylo nahrazeno v roce 2014³. Strategie EU v oblasti zdraví zvířat⁴ stanoví cíle týkající se zdraví, ekonomických otázek a hospodářských postupů i akční plán jejich realizace. Podrobněji **viz rámeček 1**.

- 1 Směrnice Rady 77/391/EHS ze dne 17. května 1977, kterou se zavádějí opatření Společenství pro eradikaci brucelózy, tuberkulózy a leukózy u skotu (Úř. věst. L 145, 13.6.1977, s. 44).
- 2 Rozhodnutí Rady 2009/470/ES ze dne 25. května 2009 o některých výdajích ve veterinární oblasti (Úř. věst. L 155, 18.6.2009, s. 30).
- 3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 652/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se stanoví pravidla pro řízení výdajů v oblasti potravinového řetězce, zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a zdraví rostlin a rozmnožovacího materiálu rostlin, kterým se mění směrnice Rady 98/56/ES, 2000/29/ES a 2008/90/ES, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, (ES) č. 882/2004 a (ES) č. 396/2005, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 a kterým se zrušují rozhodnutí Rady 66/399/EHS, 76/894/EHS a 2009/470/ES (Úř. věst. L 189, 27.6.2014, s. 1).
- 4 KOM(2007) 539 v konečném znění ze dne 19. září 2007 „Sdělení o nové strategii Evropské unie v oblasti zdraví zvířat (2007–2013) podle zásady „Prevence je lepší než léčba“.

Graf 1

Počet ohnisek nákazy sérotypu BTV-1 katarální horečky ovcí v EU

Zdroj: Evropská komise, GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin.

Rámeček 1

Strategie EU v oblasti zdraví zvířat

Strategie EU pro oblast zdraví zvířat na období 2007–2013 definuje cíle a opatření EU. Má čtyři hlavní cíle:

1. zajistit vysokou úroveň veřejného zdraví a bezpečnosti potravin snížením výskytu biologických a chemických rizik pro člověka na minimum;
2. zlepšovat zdraví zvířat předcházením/snižováním incidence nálezů zvířat, a tím podporovat zemědělskou činnost a hospodářství venkova;
3. zvyšovat hospodářský růst / soudržnost / konkurenceschopnost zajištěním volného pohybu zboží a přiměřeného přemísťování zvířat;
4. podporovat takové zemědělské postupy a dobré životní podmínky zvířat, které předcházejí hrozbám v souvislosti se zdravím zvířat a které minimalizují dopad na životní prostředí, a tím podporují strategii EU pro udržitelný rozvoj.

Tyto cíle se realizovaly akčním plánem o čtyřech pilířích:

1. stanovení priorit pro zásahy ze strany EU,
2. rámec EU pro zdraví zvířat,
3. prevence, dohled a připravenost,
4. věda, inovace a výzkum.

04

Za řízení rizika v oblasti nálezů zvířat odpovídá Komise (GR pro zdraví a bezpečnost potravin). Za vyhodnocování rizik odpovídají členské státy a specializované agentury EU: Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) a Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC). Od roku 1982 disponuje EU oznamovacím systémem pro prevenci šíření některých nakažlivých nemocí. Členské státy jsou povinny Komisi hlásit výskyt chorob zvířat prostřednictvím oznamovacího systému pro choroby zvířat⁵ (ADNS), jakož i eradikaci některých nakažlivých onemocnění, aby se tak zabránilo jejich šíření mezi hospodářskými zvířaty v EU.

Programy eradikace, tlumení a sledování nálezů zvířat

05

Náklady na řešení ohnisek nákazy spolu s rizikem vzniku takových ohnisek u již existujících či v budoucnu nově vzniklých nálezů jsou dokladem významu veterinárních opatření EU. EU v rámci prvního pilíře strategie pro zdraví zvířat financuje veterinární programy členských států pro řadu nálezů zvířat a zoonóz (viz **rámeček 2**). Cílem programů je:

- postupně eliminovat nákazy zvířat a realizovat opatření pro monitorování nálezů zvířat v členských státech a EU jako celku,
- zajistit vysokou úroveň zdraví zvířat, veřejného zdraví a ochrany spotřebitelů,
- zajistit vysokou míru ochrany jak zdraví zvířat, tak veřejného zdraví, podporovat zlepšování produktivity odvětví živočišné výroby a přispívat k hospodářské udržitelnosti odvětví přímo či nepřímo postižených vypuknutím nákazy zvířat.

5 Zavedeného směrnicí Rady 82/894/EHS ze dne 21. prosince 1982 o hlášení chorob zvířat ve Společenství (Úř. věst. L 378, 31.12.1982, s. 58).

Eradikační, kontrolní a monitorovací programy

Programy eradikace: Cílem je biologické vyhubení nákazy zvířat nebo zoonózy, která v konečném důsledku povede k získání statusu území prostého nebo úředně prostého nákazy (např. tuberkulózy skotu) v souladu s právními předpisy Unie.

Programy tlumení: Cílem je zachovat hygienicky přijatelnou úroveň výskytu nákazy zvířat nebo zoonózy (např. salmonely).

Dohled/sledování: Cílem je shromažďovat a vykazovat údaje v definovaných základních souborech s cílem posoudit epidemiologický vývoj nákazy (např. ptačí chřipky).

Zdroj: Rozhodnutí Komise 2008/341/ES.

06

Tyto programy jsou kategorizovány jako programy eradikace, tlumení a sledování a zahrnují celou řadu opatření, včetně očkování, testování zvířat a kompenzací za porážku nebo utracení.

07

V období 2009–2014 byly v rozpočtu EU na tyto programy, na něž připadá většina výdajů z rozpočtu EU na bezpečnost potravin, vyhrazeny prostředky ve výši 1,3 miliardy EUR (viz **tabulka 1**). Finanční příspěvek EU obvykle činí 50 % nákladů, do určité maximální výše, vzniklých členskými státy. Nákazy zvířat a zoonózy, které jsou způsobilé pro finanční příspěvek EU, uvádí příloha I rozhodnutí Rady a od roku 2014 příloha II nařízení (EU) č. 652/2014.

Tabulka 1 Závazky EU vůči programovým nákladům na období 2009–2014 podle nákazy (v milionech EUR)

Program	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009–2014	%
Africký mor prasat	0,1	0,1	0,2	0,9	1,1	0,1	2,3	0,2 %
Aujeszkyho choroba	2,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	0,4 %
Ptačí chřipka	4,9	4,9	3,5	2,7	2,7	2,6	21,3	1,6 %
Katarální horečka ovcí	112,0	68,2	13,4	3,7	2,5	3,8	203,5	15,4 %
Brucelóza skotu	11,8	8,6	10,1	8,0	7,3	10,3	56,0	4,2 %
Tuberkulóza skotu	26,3	53,4	67,9	70,7	63,9	64,2	346,4	26,2 %
Brucelóza (<i>Brucellosis melitensis</i>)	9,0	7,7	15,9	15,4	15,3	16,2	79,4	6,0 %
Klasický mor prasat	5,1	4,3	3,7	3,4	3,0	2,6	22,1	1,7 %
Leukóza (EBL)	3,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,4 %
Vzteklina	11,7	15,7	20,9	23,4	19,9	20,4	112,0	8,5 %
Salmonelóza	18,6	24,4	25,1	19,2	19,2	21,2	127,8	9,7 %
Vezikulární choroba prasat	0,5	0,3	0,7	0,9	1,1	0,8	4,3	0,3 %
TSE, BSE a klusavka	61,5	81,8	74,6	54,3	38,9	24,0	335,0	25,4 %
Celkem	267,4	274,1	236,0	202,3	174,9	166,1	1 320,8	100,0 %
Roční rozpočet jako procento celkového rozpočtu na dané období	20,2 %	20,8 %	17,9 %	15,3 %	13,2 %	12,6 %	100,0 %	

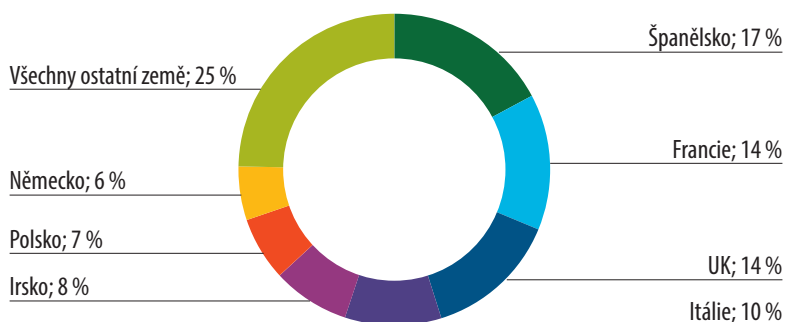
Zdroj: GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin.

08

Více než 50 % nákladů je soustředěno do čtyř zemí (Španělska, Francie, Itálie a Spojeného království (viz **obrázek 2**).

Obrázek 2

Míra programových nákladů v období 2009–2014 podle členských států

Zdroj: GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin.

09

Eradikace nálezů zvířat může být v praxi velmi obtížná. Například tuberkulózu a brucelózu skotu se doposud v řadě členských států nepodařilo vymýtit, i když snahy o jejich kontrolu a eradikace začaly před více než 50 lety. EU zahájila financování programů eradikace těchto nálezů v sedmdesátých letech, přičemž v té době již některé členské státy měly řadu let své vlastní národní programy. Z **tabulky 2** vyplývá, že získat status „území úředně prostého nálezů“ může navzdory úsilí členských států i Komise a trvalému vědeckému a technickému pokroku trvat i několik desetiletí. Některé země však pokročily rychleji než jiné. Trvalý výskyt takových nálezů vede k opakovaným výdajům z rozpočtu EU na eradikační programy.

Eradikace nález je dlouhodobý proces

Členský stát	Tuberkulóza skotu			Brucelóza skotu		
	První program financovaný EU	Uznání statusu území úředně prostého nákazy	Počet let nutných pro získání statusu území úředně prostého nákazy ^(a)	První program financovaný EU	Uznání statusu území úředně prostého nákazy	Počet let nutných pro získání statusu území úředně prostého nákazy ^(a)
Irsko	1978 ^(b)	Stále není prosté nákazy		1978	2009	31
Španělsko	1987	Stále není prosté nákazy		1987	Stále není prosté nákazy	
Francie	1978	2001	23	1978	2005	27
Itálie	1980	Stále není prostá nákazy ^(c)		1980	Stále není prosté nákazy ^(c)	
Polsko	2004	2009	5 ^(d)	2004	2009	5 ^(d)
Rumunsko	Bez programů financovaných EU	Stále není prosté nákazy ^(e)		Bez programů financovaných EU, získalo status území prostého nákazy v roce 2014		
Spojené království	2000 ^(f)	Stále není prosté nákazy		1978	2015	37

^(a) Nezahrnuje dřívější národní programy, které se ve většině zemí prováděly po desetiletí, než země začaly dostávat finanční prostředky EU.

^(b) EU poprvé financovala takový program v roce 1978, financování bylo ale ukončeno v roce 2004 a opětovně zahájeno až v roce 2009. ^(c) Řada regionů je nyní úředně prostá nákazy.

^(d) Když EU zahájila v roce 2004 spolufinancování programů, míra výskytu ve stádech činila u TB pouze 0,052 % a u brucelózy skotu 0,005 %.

^(e) Míra výskytu ve stádech je nevýznamná.

^(f) EU poprvé financovala takový program v roce 2000, financování bylo ale ukončeno v roce 2004 a znovu zahájeno v roce 2010.

Zdroj: Rozhodnutí Komise financovat eradikační programy a uznávat status území úředně prostého nákazy v souvislosti s kontrolovanými členskými státy.

Spolupráce se zeměmi mimo EU

10

Světová organizace pro zdraví zvířat (OIE) ve svých pokynech k tlumení nález zvířat zdůrazňuje význam mezinárodní spolupráce a uvádí, že při harmonizaci programů tlumení nález by země měly jednat, pokud možno, na regionálním základě. Tato spolupráce je důležitá, protože nákazy mohou prostřednictvím živočichů žijících ve volné přírodě překračovat státní hranice. Nařízení neuvádějí žádná ustanovení, která by Komise nařizovala přímo financovat veterinární programy mimo EU. Členské státy se však mohou se sousedními zeměmi, které nejsou členy EU, na veterinárních opatřeních (jako očkování v příhraniční oblasti) dohodnout přímo a zahrnout související náklady jako dílčí programy svých veterinárních programů financovaných Komisí.

11

Pokud jde o programy týkající se vztekliny, v roce 2015 fungovaly v nečlenských zemích EU čtyři dílčí programy: Rusko (součást finského programu), Bělorusko (součást lotyšského a litevského programu) a Ukrajina (od roku 2012 součást polského programu). Dalších pět bylo ve fázi přípravy: Rusko (jako součást estonského programu), Ukrajina (jako součást maďarského programu), Moldavsko (jako součást rumunského programu), Bosna a Hercegovina (jako součást chorvatského programu) a Bělorusko (jako součást polského programu). Vzhledem ke složitosti různých bilaterálních vztahů může být zajištění účinné realizace dílčích programů mimo EU výzvou.

12

Komise přijala jiná opatření k harmonizaci programů tlumení nákaz s nečlenskými zeměmi EU. GŘ pro rozšíření a GŘ pro zdraví a bezpečnosti potravin zahájila v roce 2011 projekt nástroje předvstupní pomoci s cílem podporovat tlumení a eradikaci nákaz zvířat (např. vztekliny a klasického moru prasat) v sedmi přijímajících zemích západního Balkánu: Albánii, Bosně a Hercegovině, Chorvatsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii, Černé Hoře, Srbsku a Kosovu. Na tento projekt bylo vyčleněno přibližně 100 milionů EUR.

Hlavní úlohy a povinnosti

13

Komise (GŘ pro zdraví a bezpečnosti potravin) řídí ADNS, koordinuje mimořádná opatření v případě propuknutí nákazy infekčním onemocněním zvířat a provádí výdaje veterinárního programu v rámci přímého řízení. Potravinový a veterinární úřad GŘ pro zdraví a bezpečnost (FVO) ověřuje, zda jsou požadavky EU na bezpečnost a kvalitu potravin a veterinární opatření plněny.

14

Kritéria pro členské státy, jimiž je podmíněno schválení financování ze strany EU, vymezuje rozhodnutí Komise z roku 2008⁶, které stanoví, že programy v členských státech jsou pod kontrolou ústředního veterinárního orgánu. Programy by měly obsahovat cíle a roční průběžné cíle, jde-li o víceletý program, a měly by být stanoveny a vykazovány vhodné ukazatele (např. ukazatele incidence a prevalence). Za jednotlivosti realizace a řízení programů, včetně sdílení odpovědnosti mezi veřejným a soukromým sektorem, odpovídají členské státy.

6 Rozhodnutí Komise 2008/341/ES ze dne 25. dubna 2008, kterým se stanoví kritéria Společenství pro vnitrostátní programy eradikace, tlumení a sledování některých nákaz zvířat a zoonóz (Úř. věst. L 115, 29.4.2008, s. 44).

15

Členské státy mohou Komisi předkládat návrhy programů do 31. května⁷ předchozího roku. Tyto programy mohou být ustaveny jako roční nebo víceleté. Většinu tvoří roční programy.

16

Komise posuzuje kvalitu programů navrhovaných členskými státy podle stanovených kritérií, a je-li to epidemiologicky opodstatněné, podporuje koordinaci mezi sousedícími členskými státy. Od roku 2013 využívá Komise při tomto hodnocení odbornou pomoc. Seznam programů se předkládá členským státům zastoupeným ve stálém výboru pro rostliny, zvířata, potraviny a krmiva (PAFF). Příděly finančních prostředků určené na různé nákazy a pro členské státy Komise každoročně upravuje podle toho, jak posoudí vývoje potřeb. O případných změnách diskutuje se členskými státy prostřednictvím PAFF. Posouzení Komise vychází z údajů předložených členskými státy, zpráv FVO, zpráv o finančním auditu a výsledků zvláštní pracovní skupiny složené z odborníků členských států. Další informace o hlavních povinnostech naleznete v **příloze II**.

17

Rozhodnutí Komise z roku 2008⁸ stanoví standardní požadavky na výkaznictví, včetně šablon a harmonogramu výkazů a zpráv, které mají členské státy při předkládání těchto výkazů a zpráv Komisi používat. V průběhu realizace programu zasílají členské státy průběžnou zprávu, kterou posuzuje Komise a která může vést k úpravě programových cílů a nákladů a přerozdělení finančních zdrojů mezi programy. Závěrečnou zprávu a žádosti o platbu je nutno Komisi předložit do 30. dubna následujícího roku, a to včetně posouzení dosažených výsledků a podrobného popisu vzniklých výdajů.

7 Článek 12 nařízení (EU) č. 652/2014.

8 Rozhodnutí Komise 2008/940/ES ze dne 21. října 2008, kterým se stanoví standardní požadavky na zprávy o vnitrostátních programech eradikace, tlumení a sledování určitých nákaz zvířat a zoonóz spolufinancovaných Společenstvím (Úř. věst. L 335, 13.12.2008, s. 61).

18

V rámci auditu se zkoumalo, zda programy eradikace, tlumení a sledování nálezů zvířat vhodným způsobem brání šíření těchto nálezů.

19

Byly položeny tyto konkrétní otázky:

- i) Zvolila Komise vhodnou koncepci eradikace, tlumení a sledování nálezů zvířat?
- ii) Koncipovaly a realizovaly členské státy vhodné programy eradikace, tlumení a sledování nálezů zvířat?
- iii) Braly tyto programy náležitě v úvahu nákladovou efektivnost?

20

Auditní práce probíhaly v Komisi (GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin) a v sedmi členských státech (Irsku, Španělsku, Francii, Itálii, Polsku⁹, Rumunsku a ve Spojeném království), na něž dohromady připadá 72 % celkových výdajů a jichž se dotýká řada různých nálezů¹⁰. Získali jsme rovněž stanoviska organizací hlavních zainteresovaných skupin (zemědělců, veterinárních služeb a laboratoří), jakož i skupiny odborníků vytvořené Účetním dvorem.

21

V rámci auditu se prověřovaly postupy Komise uplatněné při formulaci strategie a schvalování ročních a víceletých vnitrostátních programů předkládaných členskými státy. Součástí šetření byla i prověrka příslušných stanovisek a sdělení útvarů Komise (včetně FVO), regulačních výborů (PAFF, pracovní skupina), agentur (EFSA) a odborných přezkumů iniciovaných Komisí.

22

Kromě výše uvedených programů EU rovněž financuje mimořádná opatření pro boj se závažnými ohnisky nálezů zvířat. Těmito opatřeními se audit nezabýval, jelikož tyto výdaje představují přibližně 10 % výdajů na programy eradikace, tlumení a sledování.

- 9 V Polsku se na auditní práci podílela polská nejvyšší kontrolní instituce.
- 10 Prověřovaly se programy 24 členských států v souvislosti s těmito onemocněními: tuberkulóza skotu, brucelóza skotu, brucelóza ovcí a koz, přenosná spongiformní encefalopatie, katarální horečka ovcí, vzteklna, klasický a africký mor prasat, ptačí chřipka a zoonotická salmonela. Obecné informace o těchto nálezů uvádí **příloha I**.

23

Na úrovni členských států auditoři prověřovali národní strategie pro eradikaci, tlumení a sledování nálezů zvířat, kritéria uplatňovaná členskými státy pro vývoj programů a to, jak jsou tyto programy realizovány v praxi. Proběhly návštěvy u příslušných veterinárních i regionálních orgánů. Součástí auditu bylo i testování detailních údajů, jehož cílem bylo ověřit, zda byla financovaná opatření provedena podle plánu a s přiměřenými náklady.

24

Podle OIE¹¹ by měl být žádoucí cíl programu tlumení nákazy definován od samého začátku. I když tradičně byla cílem mnoha programů tlumení nákaz eradikace, ne vždy je možné jí dosáhnout. Měly by být stanoveny konkrétní cíle a ukazatele, které povedou k úspěchu programu. **Obrázek 3** prezentuje kroky ustavení programu tlumení nákazy.

11 OIE, „Pokyny pro tlumení nákaz zvířat“, 2014.

Obrázek 3

Jednotlivé kroky ustavení programu tlumení nákazy

Zdroj: OIE, *Guidelines for Animal Disease Control* (Pokyny pro tlumení nákaz zvířat), 2014.

25

Vzhledem k tomu, že situace kolem nákaz zvířat v EU je složitá a různorodá, je důležité, aby Komise uplatňovala řádný rámec pro stanovování priorit svých snah v oblasti financování, koordinovala činnost členských států a poskytovala pokyny a napomáhala šíření osvědčených postupů. Součástí jejich aktivit by mělo být i vykazování výkonnosti.

I když přístup Komise k eradikaci, tlumení a sledování nález zvířat byl obecně dobrý

26

Při auditu bylo zjištěno, že přístup Komise k eradikaci, tlumení a sledování zoonóz a jiných nález zvířat byl obecně dobrý a při řešení vyvíjejících se rizik a ohnisek nález se opíral o technické poradenství a analýzu rizika.

27

Politika EU týkající se zdraví zvířat je propracovaná a disponuje pravidly pro identifikaci, sledovatelnost, dobré životní podmínky, ohniska nález a sanitární vyšetření. Tyto skutečnosti jsou rovněž důležité pro obchod. Stávající právní rámec v oblasti zdraví zvířat nicméně zahrnuje téměř 50 základních směrnic a nařízení a kolem 400 právních norem sekundárního práva, z nichž některé byly přijaty již v roce 1964. Tato složitá mozaika právních předpisů má být konsolidována a nahrazena novým právním rámcem pro zdraví zvířat¹²; politické dohody o tomto rámci bylo dosaženo v červnu 2015. Od roku 2007 byly programy eradikace, sledování a tlumení nález součástí strategie EU pro zdraví zvířat, jejíž platnost vpršela v roce 2013 a dosud nebyla v očekávání schválení nového právního rámce pro zdraví zvířat nahrazena.

28

Obecně máme za to, že přístup Komise založený na financování prioritních programů eradikace, tlumení a sledování nález na úrovni členských států, je přiměřený. Rámec pro směřování zdrojů na programy týkající se nález zvířat vychází z ročních hodnocení priorit financování prováděných Komisí (s ohledem na otázky dopadu na veřejné zdraví, výrobní ztráty a obchodní faktory), které byly prodiskutovány s odborníky členských států. Komise má rovněž dobrý systém pro posuzování kvality programů navrhovaných členskými státy. Jeho součástí je využití ucelených kritérií hodnocení, které pokrývají aspekty, jako je jasnost cílů programu a jeho řízení, historický vývoj cílených nález, vědecká zdůvodnění a efektivnost navrhovaných opatření. Kritéria pro stanovování priorit při alokaci zdrojů na nález nebyla u kontrolovaných programů dostatečně rozvinutá. S přijetím koncepce víceletých pracovních programů na období 2016–2017 a souvisejícími pokyny Komise se však situace v tomto ohledu postupně zlepšuje.

12 COM(2013) 260 final ze dne 6. května 2013 „Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o zdraví zvířat“. Návrh zahrnuje suchozemské a vodní živočichy a sestává z doporučení týkajících se prevence nález, povědomí o nálezách, biologické bezpečnosti, sledovatelnosti zvířat, dohledu a tlumení nález a jejich eradikace a mimořádných opatření. Předpokládá přezkum aktuálně platných pravidel pro identifikaci koní a jiných druhů, na něž se v současné době nevztahují žádné konkrétní požadavky. Rovněž předpokládá ucelenou politiku očkování v EU s rámcem pro antigenové, vakcinové a diagnostické banky na úrovni EU. Dne 1. června 2015 bylo mezi Evropským parlamentem a Radou dosaženo politické dohody o tomto návrhu.

29

Nákazy zvířat nejsou nijak omezeny státními hranicemi. Mohou se šířit pohyby hospodářských a volně žijících zvířat i prostřednictvím další přenašečů. Programy by proto pozvedla dobrá koordinace mezi zeměmi v epidemiologicky opodstatněných případech. Právní předpisy však nestanoví členským státům povinnost předkládat koordinované programy ani spolupracovat při jejich plnění.

30

Zjistili jsme, že Komise obecně poskytuje členským státům vhodné pokyny a podporuje jejich vzájemnou spolupráci:

- Komise a členské státy jsou v pravidelném kontaktu prostřednictvím stálého výboru pro rostliny, zvířata, potraviny a krmiva¹³ a jednání vedoucích představitelů veterinárních služeb členských států.
- Odborníci členských států na konkrétní nákazy jsou sdruženi do pracovních skupin¹⁴, které vydávají doporučení ke zlepšení veterinárních programů.
- Komise využívá při přezkumech navrhovaných programů externí odborníky.
- Potravinový a veterinární úřad Komise provádí audity v členských státech.
- Oznamovací systém pro choroby zvířat umožňuje rychle informovat o pro-puknutí nákazy.
- Referenční laboratoře EU¹⁵ pracují na standardizaci a zlepšení metodik.
- Komise zajišťuje školení¹⁶ pro úředníky členských států.
- Od roku 2014 poskytovalo Generální ředitelství pro zdraví a bezpečnost potraviny pokyny k používání nové internetové aplikace a standardní formáty, jež mají členské státy v souladu s nařízeními používat, zajišťují určitou harmonizaci a kvalitu.

- 13 Stálý výbor pro rostliny, zvířata, potraviny a krmiva (výbor PAFF) zasedá minimálně jednou měsíčně a členské státy a Komise zde diskutují o veterinární problematice, včetně dopadu veterinárních programů.
- 14 Plenární zasedání pracovní skupiny pro eradikaci nálezů zvířat se koná jednou ročně a k účasti na zasedání jsou vyzvány všechny členské státy. Pravidelně se organizují další specifické pracovní skupiny pro konkrétní nákazy a tyto skupiny se scházejí několikrát ročně (např. podskupina pro salmonelu).
- 15 Úkolem referenčních laboratoří EU je standardizovat metodiky na úrovni EU, koordinovat diagnostické metody s členskými státy a organizovat srovnávací testy a výroční semináře pro národní referenční laboratoře, kde odborníci členských států mohou navazovat kontakty, získávat nejaktuálnější poznatky a vyměňovat si informace a osvědčené postupy.
- 16 Zlepšení školení pro zvýšení bezpečnosti potravin (BTSF).

31

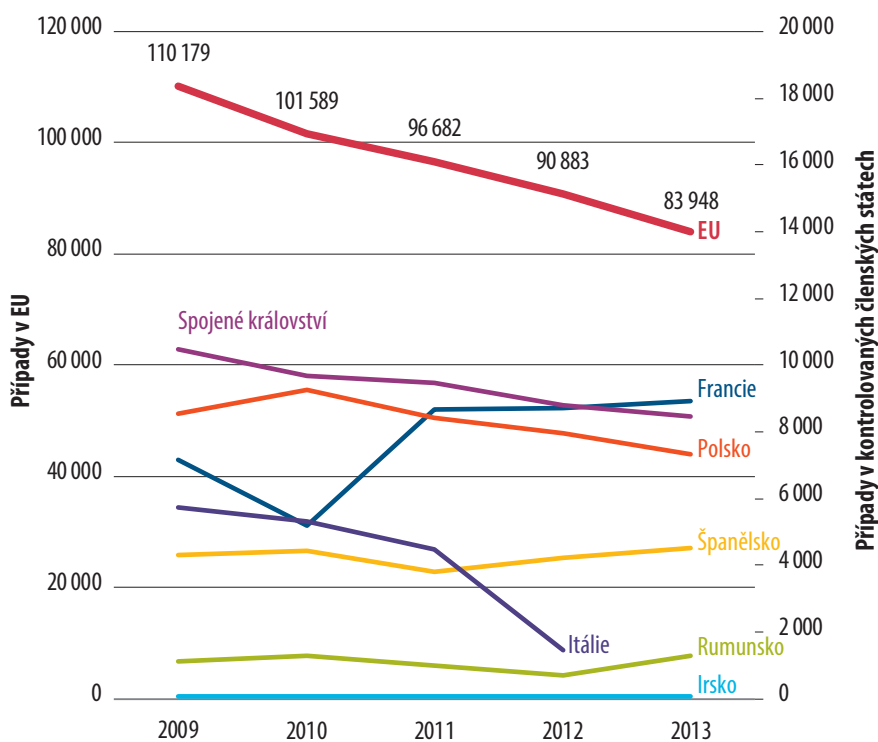
Existence sítě pro spolufinancování ze strany EU poskytla členským státům další pobídky k eradikaci nálezů zvířat, včetně zoonóz, a bylo dosaženo znatelných úspěchů. Projevil se i pozitivní dopad na stav lidského zdraví s příslušnými úsporami nákladů. Agentura EFSA například v roce 2012 odhadla¹⁷, že celková ekonomická zátěž výskytu salmonelózy u lidí by mohla dosáhnout až 3 miliard EUR ročně. V uplynulých letech se počet případů významně snížil, jak vyplývá z **obrázku 4**. EFSA dospěla k závěru¹⁸, že toto snížení je především výsledkem úspěšných programů pro tlumení nákazy salmonelou u drůbeže (*Gallus gallus*), čímž došlo ke snížení výskytu salmonely ve vejcích.

17 Zdroj: informativní přehled EFSA k salmonelám.

18 Souhrnná zpráva EFSA / ECDC EU o zoonózách, jejich původcích a ohniscích nákazy, jejichž původcem jsou potraviny, 2012. Částka 3 miliardy EUR je horní hranicí odhadu.

Obrázek 4

Zoonotická salmonela – Počet případů u lidí v EU a v kontrolovaných členských státech

Zdroj: GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin.

32

Dalším příkladem je vzteklina, u níž mezi lety 2005 a 2014 velmi významně klesl celkový počet případů na úrovni EU: z 3 708 na 305 v EU-28.

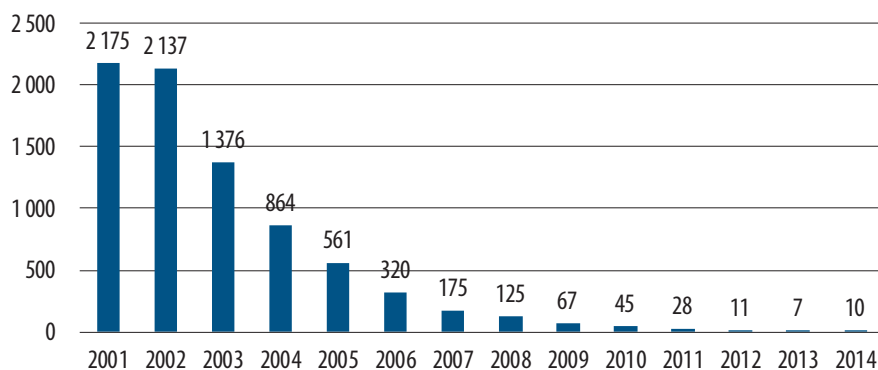
33

Zvláště úspěšná byla opatření zavedená Komisí k eradikaci BSE v EU. Počet případů BSE se snížil z 2 000 v roce 2001 na 10 v roce 2014, jak uvádí **obrázek 5**. K hlavním přijatým opatřením patřila eliminace konkrétního rizikového materiálu¹⁹ z potravinových a krmných řetězců, zákaz používat jako krmivo skotu, ovcí a koz maso savců a masokostní moučku a každoroční testování milionů kusů skotu. Časté úpravy právních předpisů z posledních let i financování výzkumu vedly k omezenějšímu a lépe cílenému testování na BSE. Koordinace Komise na mezinárodní úrovni v souvislosti s kategorizací členských států z hlediska geografické míry rizika BSE je dobrá, zejména s OIE. I programy eradikace tuberkulózy skotu mají stejnou dlouhodobou koncepci, s klesajícím trendem prevalence nálezů ve většině členských států. Na tato dvě onemocnění připadá přibližně polovina výdajů na programy EU (viz **tabulka 1**).

19 Jde o zvířecí tkáň nejvíce náchylné přechovávat původce nákazy, například mozek a páteř. Další podrobné údaje o BSE naleznete v **příloze I**.

Graf 5

Počet případů BSE v EU

Zdroj: GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin.

A programy členských států byly obecně dobře koncipovány i realizovány,

34

Za přípravu programů eradikace, tlumení a sledování nákaz, které na základě vhodných ukazatelů řeší konkrétní priority v oblasti zdraví zvířat, odpovídají členské státy. Ve většině případů mají členské státy léta zkušeností s tím, jak s různými nákazami zvířat nakládat. Komise může členské státy požádat o předložení návrhů i o změnu strategie, ale nemůže je k tomu nutit. Dále pokud se objeví ohnisko nákazy s rizikem přeshraničního šíření infekce, jsou členské státy povinny zavést konkrétní opatření stanovená odvětvovou legislativou, ať už jde o opatření spolufinancovaná EU, či nikoliv.

35

Aby byly programy členských států způsobilé pro financování, musí splňovat minimální kritéria stanovená²⁰ Komisí. V souladu s těmito kritérii musí programy obsahovat, mimo jiné, informace o cílech, délce, záměrech, ukazatelích (např. incidence a prevalence), testování zvířat, očkování a správě. Složitost programů úzce souvisí s epidemiologickým charakterem příslušného onemocnění. Programy mohou zahrnovat širokou škálu opatření, jako ucelený dohledový režim, odebrání vzorků krve, konkrétní opatření pro identifikaci reaktorů²¹, pitvy, laboratorní analýzy, kompenzační režimy pro zemědělce, sledování volně žijící zvěře a počítačové systémy pro testování a zvládání nákaz.

36

Účetní dvůr zjistil, že programy členských států, které byly předmětem přezkumu, jsou obecně dobře koncipovány a přizpůsobeny epidemiologické situaci. Schválené programy byly v souladu se stanovenými kritérii, obvykle dobře popisovaly opatření, jež je nutno přijmout, držely se standardních šablon Komise a celkově vedly k pozitivním výsledkům (viz **rámeček 3**). Členské státy zavedly náležité systémy pro identifikaci ohnisek nákaz u hospodářských zvířat i pro eradikaci těchto nákaz. Obchodní řídicí a expertní systém EU (TRACES) pro identifikaci zvířat a kontrolu jejich pohybu je dobře propracovaný a je při tlumení nákaz přínosem.

20 Rozhodnutí Komise 2008/341/ES.

21 Reaktorem se rozumí nakažené zvíře, u něhož byla nákaza prokázána pozitivním testem.

Dobrá výkonnost programu členského státu

EU provádí a financuje programy pro TSE ve všech členských státech; v kontrolovaném období na ně připadala velká část financování EU pro veterinární programy (viz **tabulka 1**).

V Irsku bylo na tento program od roku 2009 do roku 2014 vyčleněno 17 milionů EUR. I když došlo ke snížení objemu prostředků EU ze 4,7 milionu EUR v roce 2010 na 0,8 milionu EUR v roce 2014, byla dosažená výkonnost programu dobrá, zejména díky:

- o aktivním a pasivním dohledovým systémům, jejichž úkolem je odhalovat případy BSE;
- o provádění epidemiologických šetření a porážce zvířata z téže kohorty a potomků těchto zvířat, je-li zjištěn případ nákazy;
- o zákazu krmit hospodářská zvířata produkty živočišného původu.

V roce 2014 se v Irsku nevyskytly žádné případy BSE. Oproti tomu v letech 2012 a 2011 se objevily dva případy, nákaza vrcholila v devadesátých letech s více než 400 případy.

Nákladová efektivnost programu se stanovuje těžko

37

Rozhodnutí Rady²² o některých výdajích ve veterinární oblasti stanoví Komisi povinnost předkládat každé čtyři roky Evropskému parlamentu a Radě zprávu o stavu v oblasti zdraví zvířat a o nákladové efektivnosti provádění veterinárních programů.

38

Pokyny OIE²³ stanoví, že rozhodnutí o nejhodnějších variantách intervence by měla zohledňovat náklady a přínosy i zoonotický potenciál a pravděpodobnost úspěchu konkrétního souboru opatření na tlumení nákazy.

22 Článek 41 rozhodnutí Rady 2009/470/ES.

23 OIE, *Guidelines for Animal Disease Control* (Pokyny pro tlumení nálezů zvířat), 2014.

39

Jak se uvádí v **tabulce 1**, roční přímé náklady na veterinární programy hrazené z rozpočtu EU se pohybují v řádu 200 milionů EUR ročně. Členské státy navíc vydávají ještě vyšší částku jak na pokrytí svého podílu na nákladech financovaných programů, tak na další veterinární opatření, která vyhodnotí jako nutná. Zemědělci a potravinářský průmysl dále nesou náklady spojené s veterinárními výdaji, náhradou stád, omezenou produkcí, omezením pohybu zvířat a ztrátou trhů. Potenciální přínosy programů lze rozdělit do dvou hlavních kategorií²⁴:

- zlepšení veřejného zdraví a zdraví zvířat: omezení incidence/prevalence nálezů, ochrana veřejného zdraví (v případě zoonóz) a plnění jejich úlohy jako klíčového nástroje prevence/zvládnutí nálezů v kontextu strategie EU pro zdraví zvířat,
- hospodářské přínosy pro EU jako celek: ochrana hodnoty odvětví, příspěvek ke stabilitě trhu, zajištění bezpečného obchodu, zvýšení objemu obchodu mimo EU a snížení nákladů na lidské zdraví.

40

Při plnění rozpočtu EU musí Komise dodržovat zásady řádného finančního řízení²⁵ a financovaná opatření by měla být hospodárná, efektivní a účinná. To znamená, že výsledky programů by měly být v poměru k souvisejícím nákladům opodstatněné. Účetní dvůr si je vědom toho, že v praxi je velmi obtížné monetizovat zdravotní přínosy, které plynou z politiky v oblasti zdraví zvířat, zejména u zoonóz, kde je hlavním přínosem bránění přenosu infekce na člověka a v některých případech záchrana životů.

Nejsou k dispozici modely pro hodnocení nákladové efektivity programů eradikace

41

Při auditu bylo zjištěno, že chybí modely a hospodářské ukazatele, které by Komisi umožnily analyzovat nákladovou efektivnost navrhovaných programů, a že Komise proto takové analýzy neprovádí. Komise poskytla informace o nákladech a výsledcích ve své poslední zprávě (2014) o stavu zdraví zvířat a nákladové efektivnosti veterinárních programů, vypracované podle příslušného rozhodnutí Rady. Komise v této zprávě uznala, že nákladovou efektivnost veterinárních výdajů je nutno lépe prokazovat.

24 Ze závěrů zprávy Komise z roku 2014 o výsledcích programů spolufinancovaných EU, určené Evropskému parlamentu a Radě.

25 Článek 30 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) č. 966/2012 ze dne 25. října 2012, kterým se stanoví finanční pravidla o souhrnném rozpočtu Unie a o zrušení nařízení Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002 (Úř. věst. L 298, 26.10.2012, s. 1).

42

V praxi údaje uvedené ve schválených programech a následných zprávách o provádění obsahují podrobné informace o nákladech a ukazatelích týkajících se činností a výkonnosti. I když většina nákladů (odběr vzorků, laboratorní analýza, platy veterinářů, náklady na kompenzace atd.) a kvalitativní přínosy (veřejné zdraví, posílení exportních příležitostí atd.) byly v programech uvedeny, programy neobsahovaly modely a informace, které by umožnily vyhodnotit nákladovou efektivnost financovaných činností. Například reakce EU na krizi kolem BSE zachránila životy lidí, přispěla k větší bezpečnosti potravin, zlepšila kvalitu kontrol a obnovila důvěru spotřebitelů, nákladovou efektivnost programů však není možné posoudit.

43

Rovněž jsme zkoumali, zda existují důkazní informace o tom, že náklady na kontrolované programy byly přiměřené. Při auditu jsme se setkali s určitými případy, již dříve zjištěnými Komisí, kdy byly některé náklady nepřiměřeně vysoké nebo nepodléhaly dostatečné kontrole ze strany členských států, jak je uvedeno na příkladech v **rámečku 4**. Komise v těchto případech přijala nápravná opatření.

Nedostatečně kontrolovaná opatření nebo vysoké náklady

1. V Polsku se vakcíny používané v ročních programech eradikace vztekliny nakupovaly regionálně. Mezi lety 2002 a 2009 se počet zjištěných případů vztekliny v populaci lišek výrazně snížil: z 884 na šest. V letech 2010 a 2011 však počet zjištěných případů opět rapidně vzrostl: 117 případů v roce 2010 a v roce následujícím 103 případy. Tyto případy byly soustředěny v Malopolském a v Podkarpatském vojvodství. Průměrná cena jedné z vakcín zakoupené v Polsku na očkování divokých lišek v letech 2011 až 2013 byla výrazně vyšší než průměrná cena v EU, i když objemy vakcín dodaných do Polska byly největší v Evropě (každoročně více než 10 milionů dávek). Vzhledem k úsporám z rozsahu se tento stav nezdá být logický. Komise uplatnila finanční snížení a požádala polské orgány, aby podnikly kroky ke snížení cen vakcín, a to především zajištěním jednotného národního nabídkového řízení.
2. V Rumunsku vnitrostátní orgány neprováděly správnou kontrolu plnění zakázek na leteckou distribuci vakcín proti vzteklině, které měly být v roce 2013 použity pro divoké lišky, a vakcíny nebyly distribuovány v dostatečném množství. Vnitrostátní orgány dále neodebraly dostatečné vzorky pro testování účinnosti očkovací kampaně (v roce 2014 se postupy zlepšily). Komise proto náklady na očkovací kampaň neproplatila.

V některých případech měly částky vyplácené jako kompenzace nebo snížení plateb jen omezený pobídkový efekt

44

V souladu s právními předpisy nemá odškodnění zemědělců za zvířata utracená v rámci eradikačních programů přesáhnout tržní hodnotu, kterou by tato zvířata měla, kdyby nebyla postižena nákazou²⁶. Cílem je stanovit spravedlivou míru odškodnění, odrazovat od podvodů a podporovat účast zemědělců v programu. Právní předpisy EU nicméně nespécifikují, jak by se podle tržních cen měla určovat výše odškodnění. To stanoví členské státy v konkrétních právních předpisech. Členské státy například nejsou při stanovování odškodnění povinny vycházet z klasifikační stupnice Společenství pro jatečně upravená těla zvířat a jejich příslušných cen²⁷. Nadměrná odškodnění mohou odrazovat od účinného zavádění opatření v oblasti biologické bezpečnosti.

45

V Itálii byla míra kompenzace vyplácené za zvířata utracená v rámci veterinárních programů někdy vyšší než tržní ceny zdravých zvířat. V roce 2012 zemědělci například v rámci eradikačních programů obdrželi náhradu v průměrné výši 87 EUR a až 111 EUR za každou utracenou ovci. Průměrná tržní cena za jatečně upravená těla poražených zdravých ovcí však činila v té době méně než 60 EUR²⁸. V případech, kdy kompenzace přesahují tržní cenu, lze zjištění nákazy v zemědělském podniku považovat za nečekaně dobrou příležitost obnovit stádo. Zemědělci, kteří by si jinak statusu „prostý nákazy“ vážili, tak mohou být od realizace účinných opatření v oblasti biologické bezpečnosti odrazeni.

46

Pokud jde o Spojené království, odškodnění vyplácené za skot v Anglii vychází z průměrných tržních cen v předcházejícím měsíci. Odškodnění za dobytek v Severním Irsku a ve Walesu vychází z individuálních ocenění, která obvykle vedou k vyššímu odškodnění než v Anglii a která mohou zemědělce odrazovat od zavádění účinných opatření v oblasti biologické bezpečnosti.

47

Po negativním posouzení technických výsledků programů eradikace brucelózy skotu a ovcí v jednom Italském regionu (Sicílie) navrhla Komise snížit platby za roky 2005–2012 o 7 milionů EUR. V roce 2011 byl celý sicilský program pro brucelózu pro neprovedení očkovacího plánu prohlášen za nezpůsobilý. Kvůli vnitrostátnímu systému alokace zdrojů mezi regiony nepostihly italské orgány odpovídající mírou snížení prostředků regionální orgány na Sicílii, ale rozdělily ji mezi všechny italské regiony (z nichž většina provedla programy eradikace řádně). Sicilské orgány byly tedy ke zlepšení veterinárních opatření stimulovány jen v omezené míře.

26 Článek 11 nařízení (EU) č. 652/2014.

27 Nařízení Komise (ES) č. 1249/2008 ze dne 10. prosince 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro zavádění klasifikačních stupnic Společenství pro jatečně upravená těla skotu, prasat a ovcí a pro ohlašování jejich cen (Úř. věst. L 337, 16.12.2008, s. 3).

28 Evropská Komise (GR) pro zemědělství a rozvoj venkova, Statistické údaje o zemědělských trzích 2014: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm.

A je zde prostor pro zlepšení

48

V následujících bodech uvádíme oblasti, v nichž podle našeho názoru existuje prostor pro zlepšení přístupu Komise i programů členských států.

Oznamování nálezů zvířat a výměna souvisejících informací

49

Evropský oznamovací systém pro choroby zvířat (ADNS) je koncipován tak, aby zajišťoval sdělení standardních informací o propuknutí nákazy. Součástí jeho koncepce nebyly prvky pro zvládání epidemií, historické informace ani datová analýza. Ve srovnání se světovým informačním systémem pro zdraví zvířat (WAHIS), který musí používat všechny členské státy, tedy poskytuje jen omezenou přidanou hodnotu. Oba tyto systémy poskytují informace jak o počtu, tak o lokalizaci nových ohnisek nákazy, ale nemají žádné společné rozhraní, které by umožňovalo automatickou vzájemnou výměnu informací. Aby byly schopny lépe zvládat případná ohrožení dobrého zdravotního stavu zvířat, vyvinuly členské státy vlastní informační systém pro nakládání s epizootologickými údaji. Společný systém pro výměnu informací a lepší koordinaci činností v oblasti tlumení nálezů mezi členskými státy nicméně neexistuje.

50

Od roku 2012 se v rámci společného projektu Komise a OIE pracuje na propojení systémů ADNS a WAHIS se společným rozhraním nazvaným informační systém pro nálezů zvířat (ADIS)²⁹.

29 Zpráva o analýze ADNS (verze 1.4) v rámci rozvoje prototypu informačního systému pro nálezů zvířat (ADIS) pro Evropskou unii propojeného s rozhraním OIE-WAHIS/WAHID: „Pro podrobnější analýzu chybí referenční údaje jako počet podniků a zvířat, jež se v regionu nacházejí. Pro podrobnější prostorovou a časovou analýzu by byly nutné další údaje jako umístění všech epizootologických jednotek. Aby se systém mohl stát relevantnějším nástrojem pro zvládání nálezů či nástrojem rozhodování, bylo by potřeba dalších informací o opatřeních na zvládání nálezů... Seznam „druhů“ v ADNS zahrnuje hlavní druhy hospodářských zvířat a pouze obecné pojmenování „volně žijící druhy“. Jako přiměřené se jeví rozšířit požadované údaje o diagnostické metodě na všechny nálezů...“.

Informace o výkonnosti a řízení

51

Ukazatele výstupů, jež jsou členské státy povinny vykazovat, stanoví rozhodnutí Komise z roku 2008³⁰. Komise dále zavedla metodiku pro stanovování ukazatelů výkonnosti, která členské státy ve stanoveném období zavazuje ke zlepšení výkonnosti v oblasti prevalence a incidence o určitý minimální procentní podíl. Komise dále vytvořila rozsáhlý soubor ukazatelů³¹ (více než 100), které by členské státy měly používat. Patří k nim ukazatele související s výstupy či činnostmi, jako například počet naočkovaných zvířat a provedené testy, a dále ukazatele související s výsledky, jako změny v mírách incidence nebo prevalence. I když se používá celá řada ukazatelů, máme za to, že je zde prostor pro další zlepšení, zejména u technického provádění programů³². Neuplatňují se žádné hospodářské ukazatele, které by umožnily analýzu nákladové efektivity navrhovaných programů (viz body 41 a 42).

52

Komise vyžaduje, aby členské státy používaly při navrhování svých veterinárních programů standardní šablonu. Její součástí jsou i informace o vývoji nákazy v uplynulých letech. Jedno z kritérií, které Komise používá k hodnocení navrhovaných programů (viz bod 28), se týká kvality údajů o vývoji nákazy v uplynulých pěti letech. Zjistili jsme, že takové historické údaje byly ve většině případů k dispozici, ale u tří z 24 programů členských států, jichž se tento audit týkal, nezávislí hodnotitelé Komise zaznamenali, že návrhy programů z poslední doby neobsahují dostatek uspokojivých historických informací³³. V těchto případech si relevantní informace vyžádala Komise a poskytly je příslušné členské státy. V době auditu pracovala Komise na vývoji informačního systému, který by jí umožnil vyhledávat a analyzovat historické informace z dřívějších programů členských států, a zavedla standardní systém elektronického výkaznictví, jehož prostřednictvím jí členské státy zasílají klíčové dokumenty³⁴ ke svým veterinárním programům³⁵. Tento vývoj by měl v budoucnu analýzu programů usnadnit.

- 30 Rozhodnutí Komise 2008/940/ES, nahrazené prováděcím rozhodnutím Komise 2014/288/EU ze dne 12. května 2014 o standardních požadavcích na zprávy o vnitrostátních programech eradikace, tlumení a sledování určitých nákaz zvířat a zoonóz spolufinancovaných Unii a o zrušení rozhodnutí 2008/940/ES (Úř. věst. L 147, 17.5.2014, s. 88).
- 31 Dokument Komise WD SANCO/12915/2012.
- 32 Například časové intervaly mezi testováním, podíl propuknutých nákaz s identifikovaným zdrojem nákazy; u brucelózy sledování stád, u nichž nebyl proveden test stáda, procento očkovaných zvířat v rámci hospodářského podniku a podíl zemědělských podniků, kde proběhlo očkování; ukazatele související se školením, náklady a kapacitou veterinárních služeb; u brucelózy ovcí a koz genotypové výsledky druhu *brucella*.
- 33 Tak tomu bylo v případě programu na rok 2015 pro tuberkulózu skotu, navrhovaného Spojeným královstvím, navrhovaného španělského programu pro katarální horečku ovcí na rok 2015 a navrhovaného italského programu pro katarální horečku ovcí na rok 2014.
- 34 Zejména návrhy programů, průběžné zprávy, závěrečné zprávy a žádosti o platby.
- 35 Prováděcí rozhodnutí Komise 2014/288/EU.

Prezentace veterinárních kontrol v programech

53

Většina programů obecně zdůvodňovala opatření, která měla být přijata, i výsledky, jichž mělo být dosaženo. Domníváme se však, že by bylo lépe, kdyby byla veterinární opatření v případě některých programů lépe popsána, stejně jako opatření přijatá na základě doporučení FVO a rad pracovní skupiny. Podobné připomínky vyjádřili ke dvěma z 24 programů členských států, jichž se tento audit týkal, i nezávislí hodnotitelé Komise³⁶.

Programy, u nichž je pokrok pomalý

54

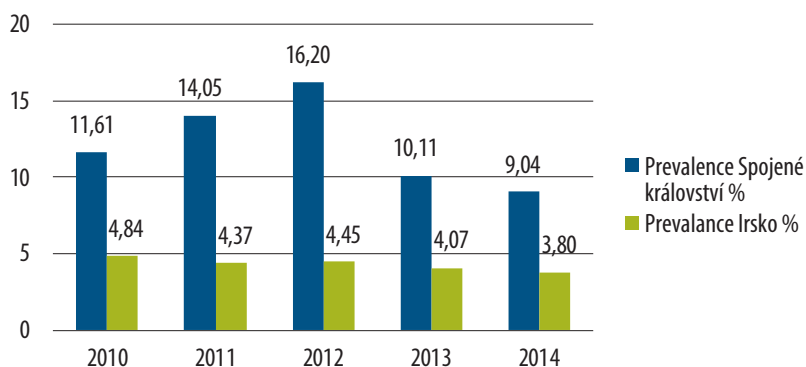
Programy eradikace u některých nálezů v některých členských státech trvají desetiletí (viz bod 9). Prevalence tuberkulózy skotu ve Spojeném království a v Irsku je i přesto, že je tato nákaza na ústupu, ve srovnání s ostatními členskými státy stále relativně vysoká (viz **obrázek 6**)³⁷. Ve Spojeném království vedl od roku 2013 nárůst frekvence testování na tuberkulózu v oblastech s malým výskytem této choroby ze čtyř let na jeden rok k vyššímu počtu zjištěných případů. S programem eradikace tuberkulózy ve Spojeném království jsou stále spojeny významné problémy, přičemž v některých regionech je výskyt této nákazy velmi rozšířen.

36 Italský program pro katarální horečku ovcí na rok 2014 a irský program pro tuberkulózu skotu na rok 2014.

37 V roce činila prevalence tuberkulózy ve stádech skotu ve Spojeném království 9,04 %, v Irsku 3,8 %, ve Španělsku 1,72 % a v Itálii 0,81 %. Francie a Polsko jsou úředně prosté této nákazy a prevalence v Rumunsku je nevýznamná.

Graf 6

Tuberkulóza skotu v Irsku a ve Spojeném království

Zdroj: GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin.

55

V Itálii je brucelózu obcí a koz obtížné eradikovat kvůli nedostatkům ve spolupráci se zemědělci v některých regionech. Roli může hrát i i štedrý kompenzační režim (viz bod 45). Prevalence na národní úrovni nicméně klesá a v roce 2014 se dostala na 1,2 %, v roce 2008 to bylo 3,7 %. Za stejné období se prevalence na Sicílii snížila z 11,9 % na 3,4 %.

56

Zaznamenali jsme, že Komise ve své zprávě Evropskému parlamentu a Radě³⁸ z roku 2014 o výsledcích programů spolufinancovaných EU zmiňuje, že výsledky britského programu pro tuberkulózu a italského programu pro brucelózu jsou důvodem k obavám. Účetní dvůr také bere na vědomí, že Komise má členské státy k tomu, aby v takových případech přijaly opatření formou následné kontroly doporučení vyjádřených pracovní skupinou a FVO.

Přístup k volně žijícím zvířatům

57

Přímé či nepřímé kontakty mezi volně žijícími a hospodářskými zvířaty mohou vést k šíření nález nebo komplikovat účinné plnění programů nález zvířat. Například vzteklinu mohou šířit divoké lišky a tuberkulózu skotu jezevci, prasata divoká a jelenovití. OIE vydala několik publikací³⁹ o sledování nález volně žijící zvěře a existuje rovněž související mezinárodní dohoda o oznamování nález. I když nákup vakcín proti vzteklině je součástí programů členských států, EU nemá konkrétní koncepci pro boj s tuberkulózou volně žijících zvířat.

58

Na evropské úrovni neexistují žádné předpisy týkající se eradikace tuberkulózy u jiných zvířat než u skotu (např. u divokých koz a jiných volně žijících zvířat). Konkrétně ve Spojeném království jsou jezevci chráněni vnitrostátními právními předpisy, které mohou účinné plnění programu eradikace tuberkulózy skotu komplikovat.

38 COM(2014) 115 final ze dne 5. března 2014 „Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o výsledcích programů eradikace, tlumení a sledování nález zvířat a zoonóz spolufinancovaných EU během období 2005–2011“, oddíl 3.3.

39 OIE, *Training Manual on Wildlife Diseases and Surveillance* (Školící manuál k nálezám volně žijící zvěře a souvisejícímu dohledu), 2010.

Dostupnost některých vakcín

59

Podle OIE⁴⁰ je snadná dostupnost vhodných veterinárních vakcín a antigenů pro programy zdraví zvířat zásadně důležitá⁴¹. Existuje řada iniciativ EU a výzkumných projektů, které se zaměřují na detekci výskytu virů a podporu dostupnosti vakcín⁴². V závislosti na typu nákazy ale může být k použití v EU dostupných jen několik málo vhodných vakcín, případně žádné. Očkování je však jeden z nejdůležitějších nástrojů pro realizaci účinného přístupu „prevence je lepší než léčba“. Důvody, proč vakcíny nejsou vždy k dispozici, jsou složité. Poslední výzkum ukázal na trend, z něhož vyplývá, že⁴³ kromě technických obtíží, jež vývoj vakcín provázejí, nemá farmaceutický průmysl dostatečný finanční zájem, aby o schválení použití určitých vakcín v EU usiloval. **Rámeček 5** ilustruje některé praktické obtíže zapříčiněné nedostatkem vhodných vakcín.

60

Na evropské úrovni neexistuje žádný právní rámec pro společný nákup vakcín ani obecná banka se zásobou očkovacích látek. Postup pro nákup vakcín s využitím výzev k podání nabídek vydávaných členskými státy může trvat několik měsíců a virus se mezitím může ve zvířecí populaci dále šířit. Zaznamenali jsme, že nový právní rámec pro zdraví zvířat, o němž nyní legislativní orgány debatují, by rozšířil kapacitu Komise pro zřizování bank očkovacích látek.

40 OIE, *Manual of Diagnostic Tests and Vaccines for Terrestrial Animals* (Příručka pro diagnostické testy a očkovací látky pro suchozemská zvířata), 2014.

41 OIE, *Guidelines for Animal Disease Control* (Pokyny pro tlumení nákaz zvířat), 2014.

42 Například z fondů EU pro výzkum se podporovaly projekty vývoje vakcín proti tuberkulóze (NEWTBVAC), brucelóze (BRU-VAC) a klasickému moru prasat (CSFV-GODIVA).

43 Videnova, K. a Mackay, DKJ. *Availability of vaccines against major animal diseases in the European Union* (Dostupnost vakcín proti hlavním nálezům zvířat v Evropské unii).

Rámeček 5

Obtíže způsobené nedostatkem vhodných vakcín

Existuje více než 20 variant (sérotypů) viru katarální horečky ovcí (virové onemocnění přežvýkavců přenášené hmyzem).

V Itálii bylo zjištěno šest variant. V EU není úředně registrovaná ani jedna multivalentní vakcína (účinná proti několika virovým kmenům). V takové situaci je tedy využití vakcín jen obtížně představitelné.

V době krize kolem katarální horečky ovcí ve Francii v roce 2008 byly zásoby příslušné vakcíny omezené. Francouzské orgány si tedy musely urychleně doobjednat další dodávky. To bylo jednak drahé a jednak časově náročné. Orgány francouzské státní správy dospěly k závěru, že 520 případům katarální horečky zjištěným v Ile et Villaine bylo možno předejít, pokud by byly očkovací látky k dispozici dříve.

V době, kdy ve Španělsku (region Extremadura) poprvé propukla katarální horečka sérotypu S4, nebyl proti tomuto typu sérotypu k dispozici dostatek vakcín. Očkovací kampaň byla proto odložena na další rok, aby byla nákaza potlačena v době dalšího možného období množení viru.

61

Nákazy zvířat jsou spojeny s významnými hospodářskými náklady a rizikem pro zdraví zvířat i člověka. Nákazy se mohou šířit přes státní hranice a propuknutí takových nákaz stálo v minulosti miliardy eur. Cílem EU proto je chránit zdraví zvířat a financovat programy členských států pro eradikaci, tlumení a sledování konkrétních nákaz. Tyto programy se týkají opatření, jako je odběr vzorků, laboratorní analýzy, kompenzační platby za utracená zvířata a očkovací kampaně. V posledních letech se výdaje EU snižovaly a nedošlo k žádné zásadní krizi srovnatelné s propuknutím slintavky a kulhavky v roce 2001. EU však musí být připravená na budoucí krizi a eradikační programy mohou běžet po mnoho let, než bude dosaženo stavu, kdy budou příslušná území prostá nákazy.

62

V rámci auditu se zkoumalo, zda programy eradikace, tlumení a sledování nákaz zvířat vhodným způsobem brání šíření těchto nákaz. Přitom se prověřovalo, zda byla koncepce Komise vhodná, zda členské státy koncipovaly a prováděly vhodné programy a zda se řádně zohledňovala nákladová efektivnost programů.

63

Účetní dvůr došel k závěru, že programy pro nákazy zvířat, které kontroloval, vhodným způsobem bránily šíření nákaz zvířat. Protože však k propuknutí nákazy může dojít kdykoliv, Komise a členské státy by měly být ostražité.

64

Strategie Komise týkající se programů pro nákazy zvířat byla obecně přiměřená: opatření Komise se opírala o dobré odborné poradenství, existovala koncepčně rozvinutá politika pro zdraví zvířat a byl ustaven rámec pro stanovování priorit při rozdělování rozpočtových zdrojů mezi prioritní programy. Zvláště úspěšná byla koncepce eradikace BSE v Evropě vypracovaná Komisí. K dalším dobrým příkladům patří omezení případů zoonotické salmonely a vztekliny. Příslušná legislativa byla i nadále složitá a stanovování priorit při rozdělování finančních zdrojů na jednotlivé nákazy se postupně zdokonalovalo (body 26–33).

65

Zjistili jsme, že programy členských států byly obecně dobře koncipovány i realizovány. Splňovaly požadovaná kritéria a členské státy disponovaly adekvátními systémy umožňujícími identifikovat ohniska nákaz zvířat a přispět k jejich eradikaci (body 34–36).

Závěry a doporučení

66

Zjistili jsme, že i když je Komise povinna podávat o nákladové efektivnosti veterinárních programů zprávy Evropskému parlamentu a Radě, neexistují vhodné modely, jak při tom postupovat. Schválené programy a následné zprávy o provádění uvádí informace o nákladech a výsledcích, ale stanovit nákladovou efektivnost programů je i nadále obtížné (body 37–42).

67

Pokud jde o náklady, v rámci auditu byly zjištěny případy nedostatečně kontrolovaných a nepřiměřeně vysokých nákladů, které již dříve odhalila Komise. V některých případech v Itálii stimulovaly částky vyplácené jako odškodnění zemědělcům či snížení plateb uložená Komisí účinná opatření v oblasti biologické bezpečnosti a nápravná opatření jen omezeně (body 43–47).

68

Při auditu byly zjištěny určité konkrétní oblasti, u nichž existuje prostor pro zlepšení. Výměna epizootologických informací mezi členskými státy by mohla mít lepší podporu informačních systémů (body 49 a 50).

69

Komise vypracovala podrobný soubor minimálních ukazatelů pro výstupy programů, které mají členské státy uplatňovat. Zjistili jsme, že informace týkající se veterinárních opatření, jakož i následných kontrol opatření přijatých na základě předchozích doporučení FVO a pracovní skupiny mohly být v programech některých členských států lépe popsány. V době auditu nebyly vždy aktuálně k dispozici historické informace o vývoji nálezů. Pracuje se nicméně na vývoji databáze pro vykazování technických ukazatelů programů a Komise již zavedla nový elektronický systém pro vykazování a podávání zpráv (body 51–53).

70

Zaznamenali jsme, že u některých programů byl pokrok pomalý, zejména u eradikace tuberkulózy skoku ve Spojeném království a v Irsku a u brucelózy ovcí a koz na jihu Itálie (body 54–56).

71

Volně žijící zvířet může nakazit hospodářská zvířata (i člověka), a je proto nutno ji brát při vytváření koncepce zdraví zvířat a financování programů pro nákazy zvířat v úvahu. Zjistili jsme, že koncepci EU pro nákazy volně žijících zvířat je nutno doplnit, zejména pokud jde o tuberkulózu (body 57 a 58).

72

Vakcíny jsou klíčovým nástrojem určitých eradikačních programů. Účetní dvůr zjistil, že v závislosti na typu nákazy může být k dispozici jen několik vhodných vakcín, popřípadě žádné. Zejména jsme zjistili, že nedostatek vakcín pro léčbu katarální horečky ovcí má negativní dopad na programy v Itálii, Francii a ve Španělsku. Dále v době auditu neexistoval právní rámec, který by umožňovat společný nákup vakcín, ani fungování obecné vakcínové banky na evropské úrovni (body 59 a 60).

Doporučení

Aby Komise zlepšila eradikaci, tlumení a sledování nákaz zvířat, měla by:

- a) usnadnit výměnu epizootologických informací mezi členskými státy;
- b) prověřit, zda by neměl být stávající soubor ukazatelů aktualizován, aby poskytoval lepší informaci o veterinárních kontrolních činnostech a nákladové efektivnosti programů;
- c) v relevantních případech do veterinárních programů systematicky začleňovat aspekty týkající se volně žijících zvířat;
- d) podpořit dostupnost vakcín pro členské státy, je-li z epidemiologického hlediska opodstatněná.

Tuto zprávu přijal senát I, jemuž předsedá Augustyn KUBIK, člen Účetního dvora, v Lucemburku na svém zasedání dne 3. února 2016.

Za Účetní dvůr

předseda

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

Informace o nálezích zvířat

O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákazu předejít či ji utlumit?
<p>Ptačí chřipka (AI), jejíž příčinou je virus chřipky typu A, může postihnout řadu druhů ptáků chovaných pro účely produkce potravin (kuřata, krůty, křepelky, perličky atd.) a u některých kmenů i ptáky chované v zájmovém chovu a divoké ptactvo; má vysokou úmrtnost. Virus byl také izolován u savčích druhů, včetně člověka, krysa a myši, lasic a frettek, prasat, koček, tygrů a psů.</p>	<p>K šíření virů AI přispívá řada faktorů, mimo jiné globální zace a mezinárodní obchod (legální i nelegální), prodejní postupy (trhy s živým ptactvem), zemědělské postupy a přítomnost viru u volně žijících živočichů. Virus AI se šíří prostřednictvím přímého kontaktu s výměšky nakažených ptáků, zejména s trusem, nebo prostřednictvím kontaminovaného krmiva, vody, zařízení a ošacení.</p>	<p>Ikdyž AI je primárně nálezou ptáků, může dojít i k jejímu přenosu na člověka. Viry AI jsou druhově specifické, ale v ojedinelých případech překonaly druhovou bariéru a nakazily člověka. K přenosu viru na člověka docházelo při úzkém kontaktu s nakaženými ptáky nebo v silně kontaminovaném prostředí.</p>	<p>V mírné formě se příznaky nemoci mohou projevit pouze jako rozepřené peří, snížená produkce vajec nebo mírným účinkem na dýchací ústrojí. Při těžké formě choroby virus napadá nejen dýchací ústrojí jako u mírné formy, ale i četné další orgány a tkáně, což může vést k masivnímu vnitřnímu krvácení.</p>	<p>Na přítomnost viru AI lze usuzovat z klinických příznaků a událostí poukazujících na toto onemocnění. K potvrzení diagnózy jsou nutné laboratorní testy.</p>	<p>V souladu se standardy OIE pro dohled nad AI byla celosvětově zavedena dohledová opatření zaměřená na zjišťování přítomnosti infekce u drůbeže.</p>
<p>Africký mor prasat (ASF) je vysoce nakažlivé hemoragické onemocnění vepřů, prasat bradavičnatých, evropských volně žijících kanců a amerických prasat divokých. Náchylnost k tomuto onemocnění je u všech věkových skupin stejná. U virů s vysokou virulencí je pro ASF typická vysoká horečka, ztráta chuti k jídlu, krvácení do kůže a vnitřních orgánů; smrt nastává v průměru do 2–10 dnů. Úmrtnost může být až 100 %.</p>	<p>Prasata bradavičnatá mohou fungovat jako přirozené ložisko viru, aniž by zvířata jevila jakékoliv známky nemoci. Nemoc se z tohoto ložiska šíří prostřednictvím klíštěta druhu <i>Ornithodoros moubata</i>. Klíštěák virus nasaje spolu s vypitou krví a posléze, když se přisaje na zvíře náchylné k této nákaze, jej předá dál. K přenosu viru na náchylná zvířata může též dojít prostřednictvím kousajících mušek a klíštěků, kontaminovaných prostor, dopravních prostředků, vybavení nebo ošacení.</p>	<p>ASF není pro zdraví člověka rizikem.</p>	<p>Závažnost a rozšíření lézí variuje v závislosti na virulenci viru. Těžké případy tohoto onemocnění provází vysoká horečka a smrt nastává v průměru do 2–10 dnů. Úmrtnost může být až 100 %. K dalším klinickým příznakům patří ztráta chuti k jídlu, deprese, zrudlá kůže na uších, břše a nohou, dýchací obtíže, zvracení, krvácení z nosu a konečníku a někdy průjem. První viditelnou událostí propuknutí nákazy může být potrat.</p>	<p>Na ASF je možno usuzovat na základě klinických příznaků. Nákaza však musí být potvrzena předepsanými laboratorními testy, zejména proto, aby se tato nemoc odlišila od klasického moru prasat (CSF).</p>	<p>Na ASF neexistuje žádná zverejněná léčba ani vakcína. Součástí všech úspěšných eradikačních programů byla rychlá diagnóza, porážka a likvidace všech zvířat v zamořených prostorách, důkladný úklid a dezinfekce, dezinspekce, kontroly pohybu a dohled.</p>

Ptačí chřipka

Africký mor prasat

Příloha I

O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákaze předejít či ji utlumit?
<p>Brucelóza je nakažlivá nemoc skotu s významným hospodářským dopadem. Onemocnění způsobují různé bakterie rodu <i>brucella</i>, které obvykle infikují konkrétní zvršecí druh. Většina druhů <i>brucelly</i> však může infikovat i jiné druhy zvířat. Postihuje dobytek, vepře, ovce a kozy, velbloudy, koňovité a psy. Může rovněž nakazit jiné přežvýkavce, některé mořské savce a člověka.</p>	<p>Brucelóza se obvykle šíří při potracení nebo narození zvířete. V porodních tekutinách nakaženého zvířete je obsaženo velké množství bakterií. Bakterie mohou přežít mimo tělo zvířete po několik měsíců, zejména v chladném a vlhkém prostředí. Po tuto dobu zůstávají nakažlivé pro ostatní zvířata, která se nakazí tak, že bakterii pozřou. Bakterie rovněž kolonizuje vemeno a kontaminuje mléko. Brucelóza je rovněž významnou nemocí volně žijících zvířat. Nákaza se šíří mezi prasaty divokými, bizony, losy a evropskými zajíci. Snahy o eradikaci onemocnění komplikují ložiska nemoci mezi volně žijícími zvířaty.</p>	<p>Brucelóza je zoonóza a pro člověka je vysoce nakažlivá; je příčinou nemoci nazývané brucelózní horečka nebo maltská horečka. K příznakům u člověka patří: občasná nebo nepravdělná horečka, bolest hlavy, slabost, silné pocení, zimnice, úbytek na váze a obecná rozbolavělost. Může dojít k infikování orgánů, včetně jater a sleziny. Vůči této infekci jsou zranitelní veterináři, zemědělci a pracovníci jatek, neboť manipulují s nakaženými plody či potrácenými plody či placentami. Člověk se může nakazit i konzumací nepasterizovaného mléka nakažených zvířat.</p>	<p>Průběh nemoci je obvykle mírný, nakažené zvíře má do okamžiku potratu jen málo příznaků. U samců se může objevit opuchnutí varlat, bakterie se také někdy shlukuje v kloubech, kde způsobuje artritidu. Význam brucelózy spočívá v tom, že má negativní dopad na reprodukční výkonnost, a to v podobě potratů, neplodnosti, retence placenty, porodu mrtvých plodů nebo slabých potomků. Výsledkem jsou velké hospodářské ztráty ze-mědělců zaměřených na produkci mléka a chov ovcí, koz a prasat.</p>	<p>Na nemoc lze usuzovat na základě klinických příznaků, jako jsou potraty, ale potvrzuje se sérologickými testy, následovanými předepsanými laboratorními testy, jejichž cílem je bakterii izolovat a identifikovat.</p>	<p>K dohledu, jenž může hrát důležitou roli v kampani za eliminaci této choroby, lze využít screening pomocí sérologických testů i kroužkových testů mléka. Provádí se také individuální testování zvířat jak pro účely obchodu, tak pro účely kontroly nákazy.</p>

Brucelóza

Příloha I

	O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákaze předejít či ji utlumit?
<p>Katarální horečka ovcí</p>	<p>Katarální horečka ovcí (BT) je nenakažlivé, virové onemocnění, které postihuje domácí zvířata a volně žijící přežvýkavce (primárně ovce, ale také dobytek, kozy, buvoly, antilopy, jelenovité, losy a velbloudy) a které přenáší hmyz, zejména pakomáři druhu <i>Culicoides</i>. Virus, který způsobuje BT, patří k rodu <i>Reoviridae</i>. Bylo určeno dvacet čtyři (24) různých sérotypů, přičemž schopnost jednotlivých kmenů způsobovat nemoc se značně liší. U ovcí výsoce náchylných k tomuto onemocnění může být nemocnost až 100 %.</p>	<p>Hmyz jako přenašeč je pro přenos viru BT mezi zvířaty zásadní. Přenašeči patogenu jsou infikováni virem BT nasátím krve infikovaných zvířat. Bez tohoto přenašeče se nákaza nemůže mezi zvířaty šířit.</p>	<p>S BT nejsou spojována žádná rizika pro veřejné zdraví.</p>	<p>U nakažených ovcí se klinické příznaky různí. Může se objevit horečka, krvácení a vředy na tlamě a čumáku, silný průjem, zvracení, zápal plic, „modrý“ jazyk jako důsledek cyanózy (žloutka), těhotné samice mohou potratit.</p>	<p>Na BT mohou ukázat typické klinické příznaky a prevalence nutných hmyzích přenašečů, zejména v oblastech, kde je tato nákaza endemická. K potvrzení diagnózy jsou nutné laboratorní testy.</p>	<p>V endemických oblastech se v rámci varovných monitorovacích programů za účelem sledování viru aktivně sbírají vzorky od zvířat z vybraných stád. Nejúčinnějším a nejpřaktičtějším opatřením k minimalizaci ztrát souvisejících s nákazou a nástrojem možného přerušení vazby mezi nakaženým zvířetem a přenašečem patogenu je očkování. Je důležité použít vakcíny vyvinuté k ochraně proti konkrétnímu kmenu (nebo kmenům) viru, ohledně něhož panují v dané oblasti obavy.</p>
<p>Tuberkulóza skotu</p>	<p>Tuberkulóza skotu (TB) je chronickým onemocněním zvířat způsobeným bakterií <i>Mycobacterium bovis</i> (<i>M. bovis</i>), která je úzce příbuzná s bakterií, která způsobuje tuberkulózu u člověka a tuberkulózu ptáků. Toto onemocnění může postihnout prakticky všechny savce; způsobuje obecný stav nevolnosti, kašel a nakonec smrt.</p>	<p>Tato nemoc je nakažlivá a šíří se kontaktem s nakaženými domácími a divokými zvířaty. Obvyklou cestou infekce je inhalace kapének, které jsou vykašlávány z plic. Telata a lidé se rovněž mohou nakazit požitím syrového mléka nakažených krav.</p>	<p>Člověk se může nakazit jak pitím syrového mléka nakaženého dobytka, tak vdechnutím infekčních kapek. V některých zemích se odhaduje, že až 10 % případů tuberkulózy u člověka je způsobeno tuberkulózu skotu.</p>	<p>TB má obvykle vleklý průběh a může trvat měsíce či roky, než se symptomy projeví. K obvyklým klinickým příznakům patří slabost, ztráta chuti k jídlu, kolísající horečka, občasné zachvaty suchého kašle, průjem a zvětšené lymfatické uzliny.</p>	<p>Standardní metodou zjišťování TB je tuberkulínace, kdy se do kůže vstříkne malé množství antigenu a měří se nastalá imunitní reakce. Konečná diagnóza se provádí kultivací bakterie v laboratoři; tento proces trvá minimálně osm týdnů.</p>	<p>Ke standardním kontrolním opatřením uplatňovaným u TB je testování a porážka. Při omezování a eliminaci této nákazy byly velmi úspěšné programy eradikace nákazy, jejichž součástí byly prohlídky masa po porážce zvířat, intenzivní dohled včetně návštěv zemědělských podniků, systematické individuální testování dobytka a odstraňování nakažených kusů a kusů, které byly s nákazou v kontaktu, jakož i kontroly pohybu zvířat. Rozšíření nákazy na člověka brání pasteurizace mléka nakažených zvířat na teplotu dostatečnou k likvidaci bakterií.</p>

Příloha I

O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákaze předejít či ji utlumit?
<p>BSE je progresivní, smrtelné onemocnění nervového systému dobytka. Tato choroba má dlouhou inkubační dobu (tři až pět let) a v současné době neexistuje žádná léčba ani vakcína. BSE je jedna ze skupiny nákaz známých jako přenosné spongiformní encefalopatie (TSE). K dalším nákazům TSE patří klusavka ovcí, chronické chřadnutí (CWD) u jelenovitých a losů a Creutzfeldtova-Jakobova nemoc u člověka. Pro BSE, jakož i pro ostatní onemocnění TSE je typická přítomnost abnormálního infekčního proteinu zvaného prion v nervové tkáni. Následná houbovitá degenerace mozku vede k těžkým a nakonec fatálním neurologickým příznakům.</p>	<p>Vědci se domnívají, že příčinou šíření této nákazy u dobytka je podávání krmiva vyrobeného z jatečně upravených těl infikovaného dobytka nebo ovcí. Prion je rezistentní vůči komerčním deaktivacím procesům, jako je horko, což znamená, že při zpracování jatečně upravených těl zvířat nemusí být zcela zničen.</p>	<p>Existují indikace, že variantní Creutzfeldtova-Jakobova nemoc by mohla být způsobena konzumací hovězích produktů kontaminovaných nakaženou nervovou tkání nebo zdravotnickými prostředky vyrobenými z nakažené zvířecí tkáně. Mléko a mléčné produkty se považují za bezpečné.</p>	<p>Jelikož se průměrná doba mezi nakažením zvířete prionem a prvními klinickými příznaky normálně pohybuje mezi čtyřmi až pěti lety, jsou klinické příznaky BSE zjišťovány u dospělých zvířat. Příznaky mohou trvat dva až šest měsíců, než zvíře zemře.</p>	<p>Na BSE lze usuzovat na základě klinických příznaků. Diagnostiku lze potvrdit pouze mikroskopickým vyšetřením mozkové tkáně.</p>	<p>Cílený dohled nad případy výskytu klinické neurologické nákazy, transparentnost při hlášení zjištění případů BSE, pojistky při dovozu živých přeživkavců a souvisejících produktů v souladu s Kodexem zdraví suchozemských živočichů OIE, odstranění konkrétního rizikového materiálu (SRM) (mozek, mícha) při porážce a zpracování mrtvých zvířat, zákaz používat konkrétní rizikový materiál v krmivu zvířat, čímž se potenciálně kontaminované materiály odstraňuje z potravinového řetězce, humánní utracení všech zvířat s podezřením na nákazu a všech k nákaze náchylných zvířat, která byla v kontaktu s kontaminovaným krmivem, vhodná likvidace jatečně upravených těl zvířat a všech živočišných produktů, identifikace skotu umožňující účinný dohled a sledování kusů, u nichž existuje podezření na nákazu.</p>

Bovinní spongiformní encefalopatie (BSE)

Příloha I

O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákaze předejít či ji utlumit?
<p>Klasický mor prasat (CSF), rovněž známý jako prasečí mor, je nakažlivým virovým onemocněním prasat domácích a divokých. Způsobuje ho virus rodu <i>Pestivirus</i> čeledi <i>Flaviviridae</i>, který je úzce příbuzný s virem, které u dobytka způsobují bovinní virový průjem a u ovcí hraniční chorobu. Existuje pouze jeden sérotyp viru CSF (CSFV).</p>	<p>Nejběžnější metodou přenosu je přímý kontakt mezi zdravými prasaty a prasaty nakaženými virem CSF. Virus se vylučuje slinami, nazálními sekrety, močí a stolicí. Nákaza se může šířit i kontaktem s kontaminovanými vozidly, kotci, krmivem či šatstvem. Zvířata, která jsou chronicky-mi přenašeči nákazy (trvale nakažená), nemusí mít žádné klinické příznaky onemocnění, ale mohou šířit/vylučovat virus svými výkaly. Mláďata nakažených sviní se mohou nakazit v děloze a šířit virus po měsíce. Bylo prokázáno, že v některých částech Evropy může v epizootologii této nákazy hrát roli populace prasat divokých.</p>	<p>Člověka tento virus nenapadá. Prasata jsou jediným druhem, o němž je známo, že je k této nákaze náchylný.</p>	<p>Při akutní formě tohoto onemocnění se u všech věkových skupin dostavuje horečka, nemocná zvířata se choulí, ztráta chuti k jídlu, apatie, slabost, zánět spojivek, zácpa následovaná průjemem a nejistá chůze. Několik dní poté, co se objeví první klinické příznaky, mohou uši, břicho a vnitřní část stehna zvířat zrudnout. Zvířata s akutní formou nemoci zemrou v intervalu jednoho až dvou týdnů. Těžké případy nákazy jeví velkou podobnost s africkým morem prasat.</p>	<p>Protože tyto klinické příznaky nejsou typické jen pro CSF a mohou se značně lišit, jsou pro zjištění protilátek či samotného viru nutné laboratorní testy.</p>	<p>Nákaza se neléčí. V oblastech s endemickým výskytem nákazy může očkování zabránit jejímu šíření. Jak se nákaza dostane pod kontrolu, s očkováním se přestane, dohled však trvá. V oblastech, jež jsou prosty nákazy, se uplatňuje politika depopulace, jež součástí je zjištění nákazy v rané fázi, kontrola pohybu, řádná likvidace jatečně upravených těl mrtvých zvířat, čištění a dezinfekce. Tato politika vedla k eliminaci CSF v Severní Americe a ve většině západní Evropy.</p>

Klasický mor prasat

Příloha I

O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákaze předejít či ji utlumit?
<p>Vzteklina je virové onemocnění, které postihuje centrální nervový systém teplokrevných živočichů, včetně člověka. Má dlouhou inkubační dobu (šest měsíců) a příznaky se mohou objevit až několik týdnů po přenosu infekce. Jakmile se však příznaky objeví, je vzteklina u zvířat vždy smrtelná.</p>	<p>Vzteklina se přenáší slinami nakažených zvířat. Infekce se přenáší především pokousáním nebo kontaktem infikovaných slin s otevřenou ranou nebo sliznicí například úst, nosní dutiny či očí. Byl zdokumentován i přenos infekce inhalací viru, například v prostředí jeskyně hustě osídlené netopýry. Virus se obvykle nějakou dobu zdržuje v místě průniku, než se podél nervových vláken přesune do mozku. V mozku se rychle množí, což vede ke klinickým příznakům. Následně se znovu podél nervových vláken přesune do slinných žláz. Doba, než se u infikovaného zvířete projeví klinické příznaky, může záviset na typu viru a místě jeho vstupu do těla. Je tedy důležité uvědomit si, že nákaza se může přenést z nakaženého zvířete na jiné zvíře nebo člověka slinami ještě před projevem klinických příznaků u nakaženého zvířete.</p>	<p>Vzteklina se považuje za jednu z nejdůležitějších zoonotických nákaz ve světě (nákaza primárně postihuje zvířata, ale může způsobit onemocnění i u lidí). Kdokoliv domácí nebo divoké zvířete člověka kousne, je nutno provést vyšetření. Vzteklá divoká zvířata ztrácejí svůj přirozený strach z lidí, což zvyšuje riziko kontaktu. Klinické příznaky u zvířat, jako například u kočky, nadměrně slinění, davení nebo dušení, mohou vést k tomu, že člověk nevědomky riskuje infekci, když prohlíží vnitřek tlamy psů a dobytka a hledá cizí těleso nebo se pokouší podat lék bez rukavic. Každé kousnutí nebo odhalenou kůži vystavenou kontaktu je nutno ihned omýt mýdlem a vodou a nahlásit incident lékaři nebo na pohotovosti.</p>	<p>Klinické příznaky vztekliny u zvířat se liší v závislosti na účinku viru na mozek. K typickým příznakům patří náhlé změny chování a progresivní paralýza vedoucí ke smrti. V některých případech může zvíře zemřít náhle, aniž by se u něj projevil významné klinické příznaky. U člověka patří k raným symptomům horečka nebo bolest hlavy. Jak se nemoc rozvíjí, k projevům nemoci se přidává zmatenost, deprese, ospalost, rozrušení nebo paralýza obličejí, hrdla a krku. Progresivní paralýza obvykle vede ke smrti.</p>	<p>Na tuto nemoc lze usuzovat z klinických příznaků, pro potvrzení diagnózy jsou však nutné laboratorní testy. Vzorky odebrané z mrtvých zvířat je nutno zaslat k odbornému do kompetentních laboratorů.</p>	<p>V zemích, kde je nákaza endemická, byla zavedena opatření snižující riziko infekce u vlnavých populací (volně žijící zvíř, zabíhá a domácí zvířata), která fungují jako náznak mezi zvířaty, jež jsou zdrojem nákazy, a lidmi: očkovací programy pro domácí zvířata, programy kontroly výskytu vztekliny u volně žijících zvířat včetně očkování (past/vakcína/propuštění nebo podání orálních vakcín).</p>

Vzteklina

Příloha I

O co se jedná?	Jak se šíří?	Jaké existuje riziko pro veřejné zdraví?	Jaké jsou klinické příznaky?	Jak se diagnostikuje?	Jak lze nákaze předejít či ji utlumit?
<p>Salmonella je bakterie, která může u člověka způsobit onemocnění nazvané salmonelóza. Salmonella se běžně vyskytuje ve střevech zdravých ptáků a savců. Pokud jde o potravu, často se vyskytuje ve vejících a syrovém mase prasat, krůt a kuřat.</p> <p>Salmonella</p>	<p>Na člověka se může přenést kontaminovanými potravinami. Rizikům spojeným s kontaminovanými potravinami lze předejít bezpečným nakládáním se syrovým masem a jiným syrovými potravinovými ingrediencemi, důkladnou tepelnou úpravou a dobrou hygienou v kuchyni.</p>	<p>Salmonelóza je zoonóza: nákaza nebo infekce, která je přímo či nepřímo přenosná mezi zvířetem a člověkem. Infikuje krevní řečiště a může být životu nebezpečná.</p>	<p>K obvyklým symptomům salmonelózy u člověka patří horečka, průjem a křeče v břiše. K příznakům salmonelózy u ptáků patří zduchané peří, žízeň, neochota se pohybovat a žlutě zbarvený průjem.</p>	<p>U ptáků lze na tuto nemoc usuzovat z klinických příznaků, pro potvrzení diagnózy jsou však nutné laboratorní testy</p>	<p>Za pět let (2004–2009) přispěl koordinovaný přístup všech aktérů v EU v oblasti zoonotických nálezů v EU ke snížení počtu případů výskytu salmonelózy u člověka o téměř polovinu. V roce 2003 ustavila EU rozsáhlý kontrolní program pro zoonózy, v jehož rámci byla salmonella prioritou. Ve všech členských státech EU byly zavedeny posílené programy pro tlumení salmonel u drůbeže. Byly stanoveny cíle pro omezení salmonel v drůbežích hejnech (např. pro nosnice, brojlerů, krůty) a prasata. Byl rovněž omezen obchod s produkty z infikovaných hejn.</p>

Zdroj: OIE a EFSA.

Hlavní povinnosti

01

Za koordinaci, posuzování a schvalování návrhů národních programů členských států a poskytování finanční podpory pro tyto programy v rámci přímého řízení odpovídá Komise (GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin). Za veterinární opatření odpovídá ředitelství G – veterinární a mezinárodní záležitosti.

02

Odbornou podporu při eradikaci nálezů poskytuje členským státům pracovní skupina, která funguje od roku 2000. Je složena ze zástupců členských států a Komise a rozdělena do podskupin podle hlavních nálezů zvířat. Pracovní skupina a její podskupiny jsou místem, kde odborníci členských států a Komise mají příležitost sdílet osvědčené postupy. Po jednáních podskupin vydává pracovní skupina konkrétní doporučení, jak programy členských států zlepšit. Plenární zasedání pracovní skupiny se konají jednou ročně.

03

GŘ pro zdraví a bezpečnosti potravin řídí ADNS a koordinuje mimořádná opatření v případě propuknutí nákazy infekčním onemocněním zvířat. GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin dále řídí systém „TRACES“, který informuje o dovozu, vývozu a přeshraničním obchodu se zvířaty a určitými produkty živočišného původu v rámci EU a tyto operace certifikuje a monitoruje.

04

ADNS je elektronický oznamovací systém, který registruje a dokumentuje vývoj situace u významných infekčních nálezů zvířat. Jeho cílem je zajistit okamžité oznamování „urgentních“ zpráv a podrobně informovat o případech propuknutí nákazy zvířat v členských státech a dalších zemích, které jsou do systému zapojeny. Údaje se vkládají na úrovni zemí. Komise údaje uvádí do vzájemných souvislostí a denně předává informace o primárních a sekundárních ohniscích nákazy veterinárním orgánům členských států. To veterinárním orgánům členských států umožňuje vyhodnocovat rizika a přijímat nutná opatření.

05

FVO je ředitelstvím F Generálního ředitelství pro zdraví a bezpečnost potravin. Jeho hlavním úkolem je ověřovat, že legislativní požadavky Společenství na bezpečnost a kvalitu potravin a veterinární a fytosanitární produkty se dodržují. Provádí audity v 28 členských státech a ve třetích zemích, které vyvážejí nebo si chtějí vyvážet zboží do EU. Pracují zde odborníci na veterinární oblast a jeho inspekční/auditní úkoly jsou součástí ročního pracovního programu, jenž se připravuje na základě analýzy rizika. Součástí jeho práce je i hodnocení systémů a testování detailních údajů. Z každého auditu je sepsána zpráva se závěry a doporučeními. Kontrolované subjekty jsou vyzvány, aby předložily akční plán řešení všech zjištěných nedostatků. Realizace tohoto plánu se hodnotí a sleduje. FVO zveřejňuje své auditní zprávy a souhrnnou auditní zprávu o GŘ pro zdraví a bezpečnost potravin na své internetové stránce.

06

Členské státy provádí vlastní správu programů a fakticky je prostřednictvím příslušného vnitrostátního orgánu realizují. V případě federálních nebo decentralizovaných zemí může být realizace postoupena na místní úroveň (např. ve Velké Británii je tato odpovědnost na úrovni hrabství, v Německu ji nesou jednotlivé spolkové země). Každý členský stát předkládá Komisi jednotnou žádost o úhradu a závěrečnou zprávu.

07

Členské státy odpovídají za řízení svých programů a Komise je oficiálně informována o přijatých opatřeních ve výroční zprávě a výkazu nákladů.

08

Výbor PAFF je složen ze zástupců vlád EU. Mandát výboru zahrnuje obecná rizika pro zdraví zvířat a celý potravinový řetězec od zemědělského podniku po konečného spotřebitele. Výboru předsedá zástupce Evropské komise. Komise může konzultovat opatření, jež hodlá přijmout, s příslušným výborem. Výbor pak může vydat stanovisko k práci Komise.

09

Agentura EFSA odpovídá za hodnocení rizik souvisejících s bezpečností potravin a za hlášení těchto rizik Komisi. Neodpovídá za řízení rizika. Úzce spolupracuje s vnitrostátními orgány a poskytuje vědecké poradenství v oblasti bezpečnosti potravin. Toto vědecké poradenství je důležitým zdrojem informací o rizicích a významným faktorem při koncipování přístupu Komise k řízení rizika. Pokud jde o nákazy zvířat, podílí se především na vědeckých studiích o eradikaci nákaz. Dále může být konzultována v případě mimořádných opatření při propuknutí závažné nákazy.

10

Záležitosti související s lidským zdravím i zdravím zvířat posuzují i jiné organizace, zejména ECDC, OIE a Komise pro Codex Alimentarius (CAC), zřízená Organizací OSN pro výživu a zemědělství (FAO) a Světová zdravotnická organizace (WHO).

Shrnutí

VII

Komise by ráda poukázala na velké množství důkazů o celkově dobrém poměru mezi náklady a přínosy veterinárních programů, např. pokud jde o zamezení infekcí u lidí a v některých případech záchranu životů. Modely pro analýzu nákladové efektivity programů nejsou kvůli jejich specifické povaze k dispozici, a to ani na mezinárodní úrovni.

Komise souhlasí s tím, že výplata nadměrného odškodnění členskými státy může snižovat motivaci k uplatňování účinných opatření v oblasti biologické bezpečnosti. Komise se však nedomnívá, že existují důkazy, že se takové případy skutečně vyskytly ve velkém rozsahu.

Co se týče snížení plateb uložených Komisí, Komise by ráda objasnila, že rozdělení finančních sankcí uplatňovaných Komisí spadá výlučně do pravomoci členského státu, a to na základě vnitrostátních pravidel.

VIII

Komise nadále pracuje na rozvoji svých stávajících IT nástrojů s cílem poskytovat lepší podporu programům členských států.

IX

Komise používá v případě každé nákazy zvláštní přístup. Volně žijící živočichové jsou do programů zahrnuti, jestliže je to epidemiologicky opodstatněné, jak je tomu v případě ptačí chřipky, klasického moru prasat, afrického moru prasat či vztekliny. Komise souhlasí s tím, že je třeba věnovat více pozornosti tuberkulóze skotu a přijmout s přihlédnutím k životnímu prostředí cílená opatření zaměřená na volně žijící živočichy (např. na populaci jezevců, jež je problémem ve Spojeném království, nikoli však na kontinentě); v jiných členských státech mohou být relevantní jiné druhy, např. vysoká zvěř.

X a)

Komise toto doporučení přijímá.

X b)

Komise toto doporučení přijímá.

X c)

Komise souhlasí s tím, že zajistí, aby členské státy do svých veterinárních programů systematicky zahrnovaly vždy, kdy je to relevantní, aspekt volně žijících živočichů.

X d)

Komise toto doporučení přijímá.

Úvod

05

Od roku 2007 byly veterinární programy EU považovány za jeden z možných politických nástrojů, jež se mají uplatňovat v rámci komplexní strategie EU pro zdraví zvířat.

09

U některých nálezů zvířat může být eradikace zdlouhavý proces kvůli zvláštní povaze dané choroby. Tuberkulózu a brucelózu skotu se však ve většině členských států podařilo vymýtit. V členských státech, v nichž se onemocnění stále vyskytuje, je několik regionů, které jsou již úředně prosté nákazy. Obtíže při eradikaci některých nálezů zvířat vedou k opakovaným výdajům z rozpočtu EU na veterinární programy.

Připomínky

27

Od roku 2007 byly veterinární programy EU považovány za jeden z možných politických nástrojů, jež se mají uplatňovat v rámci komplexní strategie EU pro zdraví zvířat.

41

Komise zdůrazňuje, že modely pro analýzu nákladové efektivnosti opatření nebyly dosud vyvinuty, a to ani na mezinárodní úrovni. Komise by zároveň ráda poukázala na velké množství důkazů o celkově dobrém poměru mezi náklady a přínosy veterinárních programů, např. pokud jde o zamezení infekcí u lidí a v některých případech záchranu životů.

Rámeček 4 – Nedostatečně kontrolovaná opatření nebo vysoké náklady

1. První jednotná národní výzva k podávání nabídek, kterou polské orgány vyhlásily v roce 2015 na žádost Komise, vedla k požadovanému účinku: průměrné ceny vakcín klesly o polovinu.
2. Problém v Rumunsku je příkladem situace, kdy Komise zjistila nedodržení pravidel a okamžitě zareagovala tím, že odmítla proplatit náklady na program. Komise Rumunsko požádala o přijetí řady nápravných opatření. Aby ověřil, že rumunské orgány přijaly vhodná opatření, provedl Potravinový a veterinární úřad (ředitelství GR SANTE) v Rumunsku audit programu proti vzteklině za rok 2014. Rumunsko poté provedlo nápravná opatření požadovaná Komisí.

44

Komise souhlasí s tím, že „členské státy [...] nejsou při stanovování odškodnění povinny vycházet z klasifikační stupnice Společenství pro jatečně upravená těla zvířat“. Je tomu tak proto, že tato stupnice se vztahuje pouze na masná zvířata určená pro komerční porážku. Zvířata poražená v rámci veterinárních programů jsou poměrně často plemenná zvířata nebo zvířata, jež jsou pro komerční porážku příliš mladá. Stupnici tudíž často nelze použít.

Komise zdůrazňuje, že zemědělci čelí celé řadě důsledků, pokud řádně neuplatňují opatření v oblasti biologické bezpečnosti. V případě vypuknutí nákazy musí zemědělec nést náklady, které nejsou kompenzovány, včetně ekonomických nevýhod v důsledku omezení pohybu zvířat, úpadku živočišné výroby, ztráty obchodní pověsti či dodatečných nákladů na doplnění stavu zvířat, čištění a dezinfekci. Tyto náklady mohou převýšit možné nadměrné odškodnění.

45

Komise upozorňuje na obtíže při porovnávání tržních cen s výší odškodnění (viz odpověď Komise k bodu 44). V Itálii jsou sazby odškodnění v případě nákaz upraveny podrobně zákonem¹.

Kromě toho se statistiky pro zemědělské trhy, které cituje Účetní dvůr, netýkají tržních cen zdravých živých zvířat, nýbrž tržních cen skopového masa.

Při finančních auditech, které Komise provedla u veterinárních programů v Itálii, se dospělo k závěru, že sazby odškodnění jsou v souladu se způsobilou výší.

46

Potravinový a veterinární úřad provedl audit programu eradikace tuberkulózy ve Spojeném království² a zjistil, že ve Walesu jsou v příslušném právním předpisu o tuberkulóze zahrnuta opatření, podle nichž je odškodnění spojeno se správnou zemědělskou praxí, včetně vhodných opatření v oblasti biologické bezpečnosti.

47

Komise má za to, že vzhledem ke zjištěným nedostatkům ve vnitrostátním programu byla použita vhodná nápravná opatření. Rozdělení finančních sankcí uplatňovaných Komisí spadá výlučně do pravomoci členského státu, a to na základě vnitrostátních pravidel.

51

Komise souhlasí a hodlá společně s členskými státy přezkoumat, jaké dodatečné ukazatele by mohly být užitečné pro posuzování technické realizace programů. Pokud však jde o nákladovou efektivnost, přezkoumá Komise spolu s členskými státy možnost určit vhodné ukazatele pro stanovení nákladové efektivnosti konkrétně u veterinárních programů.

55

Komise upozorňuje na své finanční audity provedené u veterinárních programů v Itálii, v nichž se dospělo k závěru, že odškodnění vyplacené Itálií bylo způsobilé a že doporučení týkající se míry odškodnění bylo řádně zohledněno (viz rovněž odpovědi Komise k bodům 44 a 45). Neexistuje žádný důkaz, že by mezi odškodněním a zpožděním při eradikaci v Itálii byla nějaká souvislost.

57

Komise uplatňuje v případě každé nákazy zvláštní strategii pro dohled nad ní, její sledování a tlumení. Volně žijící živočichové jsou do programů zahrnuti, jestliže je to epidemiologicky opodstatněné, např. v případě ptačí chřipky, klasického moru prasat, afrického moru prasat či vztekliny. Komise souhlasí s tím, že je třeba věnovat více pozornosti tuberkulóze skotu a přijmout s přihlédnutím k životnímu prostředí cílená opatření zaměřená na volně žijící živočichy (např. na populaci jezevců, jež je problémem ve Spojeném království, nikoli však na kontinentě); v jiných členských státech mohou být relevantní jiné druhy, např. vysoká zvěř.

1 Odkaz; „art.6 della legge 28 maggio 1981, n. 296 e“ (naposledy změněný výnosem ze dne 11. srpna 2015).

2 GR SANTE, auditní zpráva FVO „United Kingdom 2011-6057“ http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/index.cfm.

Společná odpověď Komise k bodům 59 a 60

Komise zdůrazňuje, že banky vakcín/antigenů již byly zavedeny pro dvě choroby, konkrétně slintavku a kulhavku a klasický mor prasat. Stalo se tak na základě (v případě potřeby) analýzy rizik kmenů, u nichž je největší pravděpodobnost výskytu v Evropě.

Závěry a doporučení

66

Ačkoli nejsou k dispozici modely pro analýzu nákladové efektivity programů, a to ani na mezinárodní úrovni, Komise by ráda poukázala na velké množství důkazů o celkově dobrém poměru mezi náklady a přínosy veterinárních programů, např. pokud jde o zamezení infekcí u lidí a v některých případech záchranu životů.

67

Komise souhlasí s tím, že výplata nadměrného odškodnění členskými státy může snižovat motivaci k uplatňování účinných opatření v oblasti biologické bezpečnosti. Komise se však nedomnívá, že existují důkazy, že se takové případy skutečně vyskytly ve velkém rozsahu. Komise má za to, že vzhledem ke zjištěným nedostatkům ve vnitrostátních programech byla použita vhodná nápravná opatření. Rozdělení finančních sankcí uplatňovaných Komisí spadá výlučně do pravomoci členského státu, a to na základě vnitrostátních pravidel.

69

Komise zdůrazňuje, že tyto informace byly před skončením hodnocení Komise k dispozici, jelikož dotyčné tři členské státy poskytly chybějící historické informace na žádost Komise. Vzhledem k tomu, že se jednalo pouze o tři z 24 členských států, považuje Komise tento případ za ojedinělý.

70

U některých nálezů zvířat může být eradikace zdlouhavý proces kvůli zvláštní povaze dané choroby. Obvykle je to případ tuberkulózy a brucelózy.

71

Komise uplatňuje v případě každé nákazy zvláštní strategii pro dohled nad ní, její sledování a tlumení. Volně žijící živočichové jsou do programů zahrnuti, jestliže je to epidemiologicky opodstatněné, např. v případě ptačí chřipky, klasického moru prasat, afrického moru prasat či vztekliny. Komise souhlasí s tím, že je třeba věnovat více pozornosti tuberkulóze skotu a přijmout s přihlédnutím k životnímu prostředí cílená opatření zaměřená na volně žijící živočichy (např. na populaci jezevců, jež je problémem ve Spojeném království, nikoli však na kontinentě); v jiných členských státech mohou být relevantní jiné druhy, např. vysoká zvěř.

72

Komise zdůrazňuje, že banky vakcín/antigenů již byly zavedeny pro dvě choroby, konkrétně slintavku a kulhavku a klasický mor prasat. Stalo se tak na základě (v případě potřeby) analýzy rizik kmenů, u nichž je největší pravděpodobnost výskytu v Evropě.

Doporučení

- a) Komise toto doporučení přijímá.
- b) Komise toto doporučení přijímá.
- c) Komise souhlasí s tím, že zajistí, aby členské státy do svých veterinárních programů systematicky zahrnovaly vždy, kdy je to relevantní, aspekt volně žijících živočichů.
- d) Komise toto doporučení přijímá.

JAK ZÍSKAT PUBLIKACE EU

Bezplatné publikace:

- jeden výtisk:
prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- více výtisků, plakáty či pohlednice:
na zastoupeních Evropské unie (http://ec.europa.eu/represent_cs.htm)
a na delegacích Evropské unie v zemích mimo EU (http://eeas.europa.eu/delegations/index_cs.htm);
můžete se také obrátit na síť Europe Direct na adrese http://europa.eu/europedirect/index_cs.htm
nebo na telefonní lince 00 800 6 7 8 9 10 11 (zdarma v rámci EU) (*).

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Placené publikace:

- prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Nákazy zvířat se mohou rychle šířit, a vést tak k významným hospodářským nákladům, a představují riziko pro zdraví zvířat i člověka. EU má aktivní politiku pro zdraví zvířat a financuje programy členských států pro eradikaci, tlumení a sledování určitých nálezů zvířat. Účetní dvůr tyto programy prověřil a dospěl k závěru, že koncepce Komise i programy členských států byly obecně přiměřené. Bylo dosaženo několika úspěchů, eradikace je ale složitý proces a může trvat několik let. Existuje však prostor pro zlepšení. Komisi jsme předložili doporučení týkající se výměny epizootologických informací mezi členskými státy, ukazatelů pro veterinární kontrolní činnosti a nákladové efektivnosti, zacházení s volně žijícími zvířaty a dostupnosti vakcín.

EVROPSKÝ
ÚČETNÍ DVŮR

Úřad pro publikace